Η Ευρωτουρκική Συμφωνία ως Ιαχή Πολέμου και η Κατάσταση Εξαίρεσης από τα Κάτω

#Sykes Picot over[1]

Σπύρος Τζουανόπουλος

«Αλλαμντουλιλά[2]*. Σήμερα έχουμε τη χαρά να συμμετέχουμε στην καταστροφή των συνόρων που τοποθετήθηκαν από τους ταουαχίτ*[3] *για να εμποδίζουν τους Μουσουλμάνους να ταξιδεύουν στις χώρες τους. Οι ταουαχίτ τεμάχισαν το Ισλαμικό Χαλιφάτο και το μετέτρεψαν σε χώρες όπως η Συρία και το Ιράκ, κυβερνώμενες από νόμους φτιαγμένους από τον άνθρωπο. Αλλαμντουλιλά, ο Αλλάχ ευλόγησε τους μουτζαχεντίν*[4] *με την καταστροφή αυτών των συνόρων. Εκεί μπόρεσαν οι μουτζαχεντίν να δείξουν τη δύναμή τους, με τη Χάρη του Αλλάχ… Αλλαμντουλιλά, σήμερα ξεκινάμε το τελευταίο στάδιο μετά τη διάσπαση της Ούμμα*[5]*. Αλλαμντουλιλά, ξεκινήσαμε σήμερα να ενωνόμαστε ενάντια στις δολοπλοκίες των απίστων. Το σχέδιό τους ήταν το διαίρει και βασίλευε. Αυτό είχαν κάνει σε μας…»*
Από βίντεο του ISIS, 29/6/2014

Στις 29 Ιουνίου 2014, η ένοπλη οργάνωση ISIS ανακηρύσσει Ισλαμικό Χαλιφάτο. Αντίθετα από ό,τι περίμενε κανείς μέχρι τότε, το βίντεο της οργάνωσης δεν επικέντρωσε σε πολεμικά κατορθώματα, αλλά σε μια πολιτική διακήρυξη απόφθεγμα, η οποία γίνεται και hashtag στο twitter: «η συνθήκη Sykes Picot έλαβε τέλος» ή αλλιώς, «Kaser al Hudud», δηλαδή η θραύση των συνόρων. Υπογραφείσα μυστικά το 1916 μεταξύ Αγγλίας και Γαλλίας, η συνθήκη του Sykes Picot σχηματοποιούσε για πρώτη φορά τα σύνορα Ιράκ – Συρίας και αποτέλεσε κομβικό σταθμό στην ιστορία της αποικιοκρατίας. Ακόμα και τα αντιαποικιοκρατικά κινήματα της περιοχής αποτέλεσαν την αντεστραμμένη όψη της δυτικής αντίληψης για το έθνος-κράτος και δεν ξέφυγαν από τη

διευθέτηση του Sykes Picot. Το ISIS αναφέρεται όμως σε χαλιφάτο, ξεφεύγοντας από το έθνος-κράτος και διαπερνώντας κάθετα όλες τις μουσουλμανικές κοινωνίες που αμφισβήτησαν τις εθνικές δικτατορίες τους – Τυνησία, Αλγερία, Αίγυπτος, Υεμένη, Νιγηρία, Ιράκ, Συρία. Παράλληλα με τη διασπορά του, καταλαμβάνει έδαφος με συνέχεια και ιδρύει διοικητική δομή με πρωτεύουσα τη Ράκα.

Το ISIS δεν είναι η μόνη οργάνωση-κίνημα που θέτει ως στόχο την κατάληψη εδάφους και τη δημιουργία θεσμών διακυβέρνησης. Από το 2011, η κουρδική ένοπλη οργάνωση YPG/YPJ διεξάγει πόλεμο ενάντια στο Ισλαμικό Κράτος και άλλες οργανώσεις για τη θεμελίωση αυτόνομης περιοχής, χωρίς εθνοτικό πρόσημο αλλά ομοσπονδιακή διακυβέρνηση και αμεσοδημοκρατικές δομές. Άλλη μια προσπάθεια που κινείται πέραν της λογικής του έθνους-κράτος πάνω στην κατάρρευση Συρίας και Ιράκ, δηλαδή στα κράτη που γεννήθηκαν με τη συνθήκη Sykes Picot, μέσα σε ένα πολύ αιματηρό ανακάτεμα εθνοτήτων, θρησκειών και ομάδων. Το προσφυγικό ρεύμα που παρήγαγε και παράγει ο όλεθρος του πολέμου οδηγεί σε εκατομμύρια απάτριδων που η συντριπτική πλειοψηφία τους θέλουν να ενταχθούν στις κεντροευρωπαϊκές κοινωνίες, έχοντας χάσει την αναφορά στην «πατρίδα» τους.

Μπροστά σε αυτή την εξελισσόμενη πραγματικότητα, η γραφειοκρατία της Δύσης αρχικά στάθηκε αμήχανη. Η μεταπολεμική συναίνεση της μεταχείρισης του πρόσφυγα ορίστηκε από έθνη-κράτη και υπό το Leitmotiv της φρίκης των σφαγών σε ευρωπαϊκό έδαφος. Το προσφυγικό ρεύμα των τελευταίων ετών διαφοροποιείται ποιοτικά και ποσοτικά από παλαιότερα. Από τη μία, τα ευρωπαϊκά κράτη δεν μπορούν να απαρνηθούν την ανθρωπιστική μεταχείριση προσφύγων, γιατί είναι *μεταπολεμικά κράτη* και η μνήμη του Άουσβιτς δεν τα αφήνει ακόμα να ασκήσουν θανατοπολιτική (*δημόσια)*. Από την άλλη, προσπαθώντας να επωφεληθούν από την κατάσταση αλλά και να διατηρήσουν τις ισορροπίες στο εσωτερικό τους, δέχονται τον πρόσφυγα όσο αγοράζει ή όσο ρίχνει το μεροκάματο και τον διώχνουν όταν δεν χρειάζεται, διοικώντας στο όνομα του έθνους. Κεντρικός παίκτης

αυτής της πολιτικής είναι η Γερμανία με συμμάχους – πιόνια την Αυστρία και τις πρώην σοβιετικές χώρες Ουγγαρία, Κροατία, Σλοβακία και Πολωνία. Είναι σημαντικό να ειπωθεί μια διπλή αλήθεια: 1. Η Γερμανία βάζει τα κράτη αυτά να κλείνουν τα σύνορα στο όνομά της, έχοντας αποφασίσει αφενός να εντάσσει όσους θέλει με οικονομικά κριτήρια σε συνεννόηση με την Τουρκία. 2. Στις μετασοβιετικές κοινωνίες απαντάται ο γάμος του νεοφιλελευθερισμού με τον σοβιετικό ολοκληρωτισμό, γάμος που βγάζει ναζιστικό παιδί. Κοινωνίες που για δεκαετίες δεν ανέπτυξαν δομές κοινωνικής αυτοάμυνας και αμφισβήτησης της κρατικής πολιτικής και έχουν μάθει σε βίαιες και εκτεταμένες παρεμβάσεις του κράτους στο κοινωνικό, ενώ παράλληλα έζησαν τον κομμουνισμό ως ρωσική κατοχή, βρίσκουν αναφορά σε ένα έκτρωμα νεοφιλελεύθερης θανατοπολιτικής με πυρήνα το έθνος ως μέρος μιας ευρωπαϊκής λευκής φυλής.

Όσο σοκαριστική είναι η παλινδρόμηση του συνόλου των ευρωπαϊκών κοινωνιών στον φυλετικό εθνικισμό, άλλο τόσο κατανοητή γίνεται ως φοβική αντίδραση μπροστά στην κρίση του *έθνους-κράτους.* Η μεταπολεμική συναίνεση γκρεμίζεται, όχι γιατί γεννήθηκε κάποιο τέρας εκ του μηδενός –βλ. ISIS–, αλλά γιατί τα υποκείμενα που τη διαμόρφωσαν διαλύονται, θρυμματίζονται, μεταλλάσσονται και καθίστανται θεσμοί κενοί *νομιμοποίησης*. Ο Δημήτρης Μπελαντής συνοψίζει μεστά αυτή την εξέλιξη στην εξής φράση:

«Το βασικό πρόβλημα των κοινωνιών, που υπάγονται στην πολιτισμική «Αυτοκρατορία της Δύσης» (όπου σιγά-σιγά εντάσσονται με τον ιδιαίτερο τρόπο τους και τα μη δυτικά ιμπεριαλιστικά κέντρα», τύπου Ρωσίας ή Κίνας, μπαίνοντας και αυτά στο πεδίο του προβλήματος) δεν εξαντλείται στην «κατασκευή φραχτών» για τους ξένους […] είναι η εσωτερική καθεστωτική αποδόμηση του τείχους και του «συνόρου» (με τη ρωμαϊκή έννοια του limes) της Δύσης απέναντι στην βαρβαρότητα, βασικά μια βαρβαρότητα εσωτερική στη Δύση και όχι εισαγόμενη από τα μη δυτικά πολιτιστικά και κοινωνικά μορφώματα (όπως οι εκδοχές του Ισλάμ). Το τείχος αυτό που καταρρέει είναι ένα

προστατευτικό τείχος, ένα τείχος συμπερίληψης και όχι ένα τείχος αποκλεισμού: είναι οι υπό διάλυση κοινωνικοί δεσμοί στη Δύση».[6]

Η κρίση του jus publicum europaeum

Πέντε χρόνια μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο –μεταξύ άλλων και– ναζιστής Καρλ Σμιτ στο έργο του Nomos der Erde διαπιστώνει πως «από τον 16ο αιώνα *το Ηπειρωτικό Ευρωπαϊκό διεθνές δίκαιο, το Jus publicum Europaeum, ήταν αρχικά και ουσιαστικά ένα δίκαιο μεταξύ κυρίαρχων ευρωπαϊκών κρατών […] Η «κρατικότητα» δεν αποτελεί παγκόσμια έννοια, έγκυρη σε όλες τις εποχές και ανθρώπους. Στον χώρο και στον χρόνο περιέγραψε ένα συγκεκριμένο φαινόμενο. […] Η ολωσδιόλου ασύγκριτη μοναδική ιστορική ιδιαιτερότητα του φαινομένου «κράτος» βασίζεται στο γεγονός ότι η πολιτική μορφή αυτή ήταν το όχημα της εκκοσμίκευσης. Η εννοιολογική επεξεργασία του διεθνούς δικαίου της εποχής είχε μόνο έναν άξονα: το κυρίαρχο εδαφικά κράτος*».[7]

Πράγματι, η έννοια του διεθνούς δικαίου είναι αξεχώριστη από το κυρίαρχο κράτος, που στο όνομα του έθνους διαρρηγνύει τα δεσμά του από την Εκκλησία και τον παπισμό και καταλαμβάνει εδάφη εκτός Ευρώπης για αποικίες. Η μεταπολεμική συναίνεση που αποκρυσταλλώθηκε με την ίδρυση του ΟΗΕ, τη συνθήκη της Γενεύης και άλλες πηγές διεθνούς δικαίου, είχε ως σκοπό τη δραστική αποφυγή ένοπλων συρράξεων μεταξύ κυρίαρχων εθνών-κρατών. Αν χρησιμοποιούσαμε τους όρους του άσπονδου θεωρητικού εχθρού του Schmitt, Hans Kelsen, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο θεμελιώδης Κανόνας (Grundnorm) της μεταπολεμικής περιόδου, ο νόμος που υπακούει συνολικά το δίκαιο, γράφτηκε από έθνη-κράτη. Η κρίση της συσσωμάτωσής τους σε τέτοιες μορφές μεταφέρεται στο σύνολο του νομικοπολιτικού συστήματος που εδράστηκε σε αυτά και αίρει κρίσιμες διακρίσεις: Πολίτης-πρόσφυγας, αστυνομία-στρατός, κράτος-ιδιώτης, εσωτερικό-εξωτερικό, ανθρώπινα δικαιώματα-φονεύσιμες ζωές, μάχιμο υποκείμενο-άμαχος, καθίστανται διαχωρισμοί θολοί και αμφισβητούμενου κύρους. Έτσι, η εποχή

μας αναδεικνύει μια σειρά από παραδοξότητες:

– Η Γερμανία θέλει την ανατροπή του Συριακού κράτος υπό τον Άσαντ, αλλά αναγνωρίζει ως Σύριους πολίτες μόνο αυτούς που έχουν εκδώσει διαβατήρια σε περιοχές που ελέγχει το καθεστώς.

– Το Ηνωμένο Βασίλειο φονεύει πολίτη του (Jihadi John) εισβάλλοντας σε ξένο εναέριο χώρο με drone, χωρίς να έχει κηρύξει τον πόλεμο σε κανένα, χωρίς δίκη, χωρίς ούτε έναν αριθμό πρωτοκόλλου για την πράξη αυτή.

– Οργανώσεις που ασκούν αποτελεσματικό έλεγχο σε έδαφος και έχουν διοικητική δομή (ISIS, YPG-YPJ), δηλαδή με όρους διεθνούς δικαίου κανονικά θα είχαν διεθνή ευθύνη και άρα διεθνή (κρατική) προσωπικότητα, έστω και αμφισβητούμενη, δεν αναγνωρίζονται διότι λείπει το στοιχείο του *έθνους* έστω σαν σκοπός.

– Αστυνομίες αλλοδαπών κρατών υπό το σήμα της ευρωπαϊκής συνεργασίας FRONTEX σχεδιάζουν και διεξάγουν επιχειρήσεις, ακόμα και συλλήψεις, χωρίς την άδεια του κράτους επί του οποίου επιχειρούν.

– Η διάκριση μαχητή – αμάχου – στρατιώτη – ιδιώτη – τρομοκράτη καθίσταται ολοένα και πιο θολή και δυναμική.

Η σημερινή κατάσταση στη Μέση Ανατολή και το προσφυγικό ζήτημα ανέδειξε το βάθος της κρίσης νομιμοποίησης των ευρωπαϊκών κρατών, σε τίνος το όνομα ασκούν βία. Την ίδια στιγμή που Σύριοι μουσουλμάνοι καταφτάνουν και αποζητούν άσυλο στην Ευρώπη, Ευρωπαίοι λευκοί χριστιανοί ασπάζονται το Ισλάμ και εντάσσονται στο Ισλαμικό Κράτος για να πολεμήσουν εναντίον της. Η αποστοίχιση των κοινωνιών από τις διευθετήσεις αιώνων υπό το κράτος εκφράζονται με διάφορα πρόσημα, όχι πάντα θετικά. Αν και τολμηρή σκέψη, ίσως και αυτή η αποχαλιναγωγημένη βία του ISIS μπορεί να ιδωθεί ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης του νεωτερικού κράτους ως μέθοδος άσκησης βίας.

Χώροι ανομίας

«- Σου ανέφεραν Γουίλαρντ, γιατί θέλουν να «τερματίσουν» τη διοίκησή μου;
– Μου είπαν ότι έχετε τρελαθεί τελείως και οι μέθοδοί σας είναι «σαθρές».
– Είναι οι μέθοδοί μου σαθρές;
– Δεν βλέπω καμία μέθοδο, κύριε.»

Ο παραπάνω διάλογος θα μπορούσε να είναι εκείνος ενός οπλαρχηγού του ISIS και κάποιου αιχμαλώτου του, αλλά είναι από την ταινία «Αποκάλυψη Τώρα». Η σπουδαία ταινία του Φράνσις Φορντ Κόπολα περιγράφει μια κατάσταση με ανατριχιαστικές αναφορές στη σημερινή: Ο ταγματάρχης Κερτς του αμερικανικού στρατού στέλνεται στον πόλεμο του Βιετνάμ ως ειδικός στις ανορθόδοξες επιχειρήσεις, επιχειρήσεις δηλαδή που το όριο του *μαχητή* και του *αμάχου* είναι δυσδιάκριτο και το *πεδίο μάχης* είναι παντού, επιχειρήσεις *πολιτικές*. Σταδιακά αμφιβάλλει για τη δράση του αμερικανικού στρατού και ασκεί έντονη κριτική στους ανωτέρους του. Στο τέλος, χάνει τα λογικά του καθώς τίθεται κατηγορούμενος για φόνο ενός πράκτορα που θεωρούσε ότι έδινε πληροφορίες στον εχθρό. Λιποτακτεί από τον αμερικανικό στρατό και σχηματίζει μια αντάρτικη ομάδα που τον λατρεύει σαν θεό και κατασφάζει όποιον πατάει στα μέρη του ανεξαρτήτως πλευράς και εθνικότητας, έξω πια από το Βιετνάμ, στα εδάφη του Λάος. Ο Κερτς, καταρρέοντας ψυχικά, διαρρηγνύει το πλαίσιο της εποχής του και εισέρχεται στο πεδίο της τρέλας, καθώς έχει απολέσει κάθε διάκριση μεταξύ εχθρού και φίλου, μάχιμου και μη. Η βία του θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως θεολογική αλλά δεν γίνεται στο όνομα κάποιας αρχής, ούτε θεμελιώνει ένα νέο δόγμα, μια νέα νομιμοποίηση. Είναι μια βία μηδενιστική στο όνομα κανενός και το μόνο που ιδρύει εκεί που ασκείται είναι μια πραγματική *ανομία.*

Από τον κόσμο του κινηματογράφου επιστρέφουμε στον κόσμο του αισθητού: Σε καιρούς ανακατατάξεων δημιουργούνται, είτε εσκεμμένα είτε αθέλητα, πεδία ανομίας. Τα πεδία αυτά μπορούν να αφορούν χώρο (ο ουρανός πάνω από τη Ράκα, τα εδάφη γύρω από

τη Ροζάβα κ.λπ.) είτε τον άνθρωπο ως υποκείμενο (υπήκοο) δικαίου (Ιρακινός πάνω σε βάρκα σε διεθνή ύδατα στο Αιγαίο, Σύριος στο λιμάνι του Πειραιά κ.λπ.). Τα πεδία αυτά, που η κρατική κυριαρχία μετασχηματίζεται, αμφισβητείται, έχει απολεσθεί ή εσκεμμένα υποχωρήσει, αποτελούν διακύβευμα για το ίδιο το κράτος, το οργανωμένο έγκλημα ή τα οργανωμένα κινήματα να το καταλάβουν, να το ελέγξουν και τελικά να επιβάλουν τους δικούς τους θεσμούς – με άλλα λόγια, να κυριαρχήσουν.

Είναι κοινός τόπος, βέβαια, ότι οι πράξεις του κράτους σε τέτοια πεδία τελούνται υπό τον αστερίσκο της κατάστασης εξαίρεσης, το προνόμιο που το ίδιο το κράτος έχει απονείμει στον εαυτό του –και μόνο– με την επίκληση της διατήρησης της ίδιας της νομιμότητας.

Από τον πρόσφυγα στον denizen[8]

Οι Διεθνείς Συνθήκες αποτελούν αντικατοπτρισμό ιστορικών συναινέσεων. Στις 18 Μαρτίου 2016, η Ευρωπαϊκή Ένωση υπέγραψε με την Τουρκία τη ληξιαρχική πράξη θανάτου της έννοιας του πρόσφυγα. Με την επίκληση της έκτακτης ανάγκης, η αρχή της μη επαναπροώθησης εγκαταλείπεται μαζί με τη μνήμη των συνθηκών που τη γέννησαν (η φρίκη του Β΄ Π.Π.), και στη θέση της μπαίνει η raison d’état ως απόλυτος ρυθμιστής των ζωών που είναι άξιες να βιωθούν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θεωρεί απαρέγκλιτα τον πρωταθλητή στις καταδίκες του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου «ασφαλή τρίτη χώρα» και διατηρεί το δικαίωμα να επαναπροωθεί συλλογικά πρόσφυγες (άλλη μια ευθεία παραβίαση της συνθήκης της Γενεύης). Επίσης, το σημείο 2 της Συμφωνίας προβλέπει για κάθε Σύριο που επαναπροωθείται στην Τουρκία να εγκαθίσταται ένας στην Ευρώπη, καθιστώντας σαφές ότι οι μη Σύριοι τίθενται άρρητα μεν, ξεκάθαρα δε, συλλήβδην απελάσιμοι.

Όσον αφορά στην εφαρμογή, η Ελλάδα υποχρεούται να ενσωματώσει στο εθνικό της δίκαιο συγκεκριμένους κανόνες επαναπροώθησης καθώς και ένδικο μέσο αμφισβήτησης τέτοιων αποφάσεων. Μέχρι σήμερα κάτι τέτοιο δεν έχει γίνει: αντίθετα, ήδη έχουν

επαναπροωθηθεί στην Τουρκία οι πρώτες εκατοντάδες πρόσφυγες, με απόλυτα ασαφή τρόπο επιλογής και παράδοσης. Πέραν τούτου, το ελληνικό κράτος φαινομενικά τίθεται ενώπιον του εξής διλήμματος: ή να εφαρμόσει μαζικές επαναπροωθήσεις στο όνομα της συμφωνίας καταστρατηγώντας τα θεμέλια της Σύμβασης της Γενεύης αλλά και της –υπερσυνταγματικής, υποτίθεται, ισχύος– Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ή να ακολουθήσει τη διεθνή νομολογία και να αναγνωρίσει το προσφυγικό «προφίλ» της συντριπτικής πλειοψηφίας αυτών των ανθρώπων – μια πρόβλεψη της επιλογής δεν είναι και πολύ δύσκολη.[9]

Η ευρωτουρκική Συμφωνία αποτελεί τη σχηματοποίηση της κατάστασης εξαίρεσης σε κείμενο διεθνούς δικαίου και την κωδικοποίηση μιας πολεμικής ιαχής, τόσο καθαρά που και η Ύπατη Αρμοστεία αδυνατεί να ακολουθήσει[10], καθώς τα κράτη συμπυκνώνουν τον νόμο στις αποφάσεις τους. Όσο και αν ο νομικός λόγος προσπαθεί να την περικλείσει, αυτή η μονομερής αναστολή δικαίου αποδρά από το νοητικό πλαίσιο του νόμου και δημιουργεί τις προϋποθέσεις της νέας διευθέτησης. Αυτό είναι και το πολιτικό της νόημα: όταν ο νόμος συμπυκνώνεται σε απόλυτη απόφαση της εξουσίας, έχει αναστείλει τον εαυτό του στο όνομα της υπεράσπισής του. Κατά μια έννοια, ο νομικός λόγος της Ε.Ε. εδώ συναντά τον θεολογικό του ISIS, καθώς αμφότεροι αποτελούν θανατοπολιτικές με διαφορετική αφετηρία: ο μεν νομικός τη νεωτερικότητα, ο δε θεολογικός τη ριζική άρνησή της. Στη μια περίπτωση, ένα πλέγμα κανόνων καθιστούν την Αστυνομία, τη ρομφαία της κοσμικότητας, απόλυτο ρυθμιστή της ζωής, στην δε άλλη, τον θεό και τους αντιπροσώπους Του επί γης.

Η κατάσταση εξαίρεσης των από τα κάτω

Ο χώρος του Αιγαίου αποτελεί χρόνια «γκρίζα ζώνη» του νόμου, αφού εδώ και δεκαετίες αποτελεί κεντρικό κόμβο μαύρης οικονομίας (ναρκωτικά, όπλα) που συνδέει Ασία με Ευρώπη.[11] Κάθε τέτοια ζώνη χαρακτηρίζεται από σύνορα που είναι περατά μόνο από το οργανωμένο έγκλημα που αναλαμβάνει το contrabande.

Όσο πιο έντονες γίνονται οι «ροές» των αγαθών ή των ανθρώπων, τόσο ενισχύεται το οργανωμένο έγκλημα που τις συντονίζει. Κάποιος θα μπορούσε να παρατηρήσει ανατριχιαστικές ομοιότητες μεταξύ των συνόρων Ελλάδας – Τουρκίας και Μεξικό – ΗΠΑ σε όλα τα παραπάνω. Φράχτης, πύλη εισόδου παρανομοποιημένων ανθρώπων και αγαθών, πανίσχυρο οργανωμένο έγκλημα και, τώρα τελευταία, αισθητή παρέμβαση αυτοοργανωμένων κινημάτων.[12] Όσον αφορά στο Αιγαίο, τον τελευταίο χρόνο το οργανωμένο έγκλημα είχε αναλάβει, σχεδόν με τις δημόσιες ευλογίες των κρατών, τη μεταφορά των προσφύγων. Πρόκειται για απόλυτα ελεγχόμενα παρακρατικά κυκλώματα, με σχέσεις εκατέρωθεν των συνόρων, που εκμεταλλεύτηκαν το ολοένα διογκούμενο προσφυγικό ρεύμα για να τζιράρουν τεράστια ποσά.[13] Εξάλλου, οι ΜΚΟ αποτελούν χρόνια τώρα αναπόσπαστο κομμάτι των ζωνών ανομίας. Έχοντας ως αποστολή να προσφέρουν ανθρωπιστικό άλλοθι στις κρατικές παρεμβάσεις, οι ΜΚΟ κερδοσκοπούν και ξεπλένουν τεράστιες ποσότητες χρήματος για να στηρίξουν την επίσημη πολιτική της Ε.Ε. και να αποπολιτικοποιούν το πρόβλημα, διαιωνίζοντάς το.

Σε αυτό το πλαίσιο, δειλά δειλά από το καλοκαίρι του 2015 στο Πεδίο του Άρεως και στη συνέχεια σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα και στα νησιά που δέχονται πρόσφυγες, εξαπλώθηκε μια σειρά αυτοοργανωμένων εγχειρημάτων, με πολύ φιλόδοξη στοχοθεσία. Εν μέσω σοβαρής οικονομικής κρίσης, αυτές οι δομές δεν απαίτησαν τίποτα, τουναντίον διεκδίκησαν δημόσιο χώρο για να αναπτύξουν ουσιαστική αλληλεγγύη και στήριξη στο μακρύ ταξίδι των προσφύγων. Είναι συγκλονιστική η ωρίμανση, η επιμονή και η αξιοπιστία των εγχειρημάτων αυτών, που κατέδειξαν ότι η οργάνωση των από τα κάτω δεν υστερεί σε τίποτα από την κρατική μηχανή.

Είναι αλήθεια ότι στο ξεκίνημά τους αυτές οι προσπάθειες έτυχαν γενικευμένου αφορισμού (*απολίτικη φιλανθρωπία)* από σημαντική μερίδα της Αριστεράς και των αναρχικών που δεν ακολούθησαν την –αποσπασματική– αναβάθμιση, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, που ακολούθησε τον Φεβρουάριο του 2012 και γέννησε εγχειρήματα που τόλμησαν να κοιτάξουν την κοινωνία στα

μάτια και να προτείνουν στο *εδώ* και στο *τώρα*, όπως η BIOME ή ο αγώνας στις Σκουριές. Ομαδώσεις της αναρχίας κοίταζαν από μακριά –τα σχήματα, όχι οι άνθρωποι που κατά μόνας συμμετέχουν και αυτό πρέπει να προβληματίσει– τη στιγμή που άνθρωποι από διαφορετικές ιδεολογικές αφετηρίες και εμπειρία έχτιζαν δομές αλληλεγγύης. Από την άλλη, η Αριστερά εκτός κοινοβουλίου ακόμα περιμένει να νικήσει το αντιιμπεριαλιστικό τόξο Άσαντ – Ιράν – Πούτιν, να ανοίξει ξανά η πρεσβεία της Συρίας και να γυρίσουν οι πρόσφυγες πίσω. Ευτυχώς, και εδώ υπάρχουν φωτεινές εξαιρέσεις που συμμετέχουν ενεργά και πρωτοπόρα, πλην όμως άστεγες πολιτικά.

Στις μέρες μας παίζεται ένα παιχνίδι κρατικής κυριαρχίας που πάει πίσω στην ιστορία. Η κρατική απόφαση συμπυκνώνεται σε νόμο και αυτός σε βία με επακόλουθη μια κρίση νομιμότητας: το Κράτος δεν παρέχει πια ούτε ασφάλεια, παίρνει τα πάντα και το μόνο που του έμεινε είναι το βασιλικό προνόμιο απονομής της ιδιότητας του υπηκόου. Αυτός είναι ο λόγος που προκηρύσσεται η καταγραφή των ΜΚΟ και η προσάρτησή τους στην κρατική πολιτική των κέντρων κράτησης με τη συνακόλουθη ποινικοποίηση των αυτοοργανωμένων εγχειρημάτων. Η αδυναμία σοβαρής κατανόησης και παρέμβασης σε μετανάστες και πρόσφυγες ήταν κοινός τόπος για πολλά χρόνια, εδώ όμως έχει αρθεί πανηγυρικά με τη δημιουργία κοινών τόπων αγώνα και –γιατί όχι;– βίου.

Εγχειρήματα όπως η Νοταρά, το 5ο, το Ορφανοτροφείο και το City Plaza διεκδικούν να συνδιαμορφώσουν με τους πρόσφυγες το πλαίσιο ζωής του ανθρώπου, ως απάντηση στο σύμπλεγμα Ε.Ε. – Τουρκίας – ΜΚΟ και οργανωμένου εγκλήματος που συνδιαμορφώνουν το πλαίσιο θανάτου του πρόσφυγα. Η έμπρακτη αλληλεγγύη των δομών και η προσπάθεια αποτροπής του κυβερνητικού σχεδίου για εγκλεισμό των προσφύγων στα hotspot, είναι ένας αγώνας που παίζεται πάνω σε ένα στοίχημα με ιστορικό βάθος αιώνων: ποιος είναι αυτός που θα ρυθμίσει τους όρους του βίου, ποιος θα ορίσει τον πολίτη. Με τα λόγια του Μπένγιαμιν στα 1942, *««Η παράδοση των καταπιεσμένων μάς διδάσκει ότι η "κατάσταση εκτάκτου ανάγκης" στην οποία ζούμε αποτελεί τον κανόνα. Οφείλουμε να καταλήξουμε σε μια έννοια της ιστορίας η οποία να*

ανταποκρίνεται σε αυτό το γεγονός. Τότε θα έχουμε απέναντί μας, ως καθήκον, τη δημιουργία μιας πραγματικής (υπαρκτής) κατάστασης εξαίρεσης, κάτι που θα βελτιώσει τη θέση μας στον αγώνα ενάντια στον φασισμό».

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Οι πληροφορίες και σκέψεις που παρατίθενται στο κεφάλαιο γεννήθηκαν στην εκδήλωση του Νοσότρος «*Το* προσφυγικό *ζήτημα σήμερα και η κρίση του δυτικού κόσμου*» στις 8/4 με ομιλητή τον ιδιαίτερα εμβριθή καθηγητή Δ. Σταματόπουλο.
2. *Δόξα τω θεώ.*
3. *Αλλόθρησκοι , ειδωλολάτρες.*
4. *Μαχητής του Ιερού Πολέμου (Τζιχάντ).*
5. Η κοινότητα όλων των μουσουλμάνων.
6. Παρίσι 2015: Το σύνορο πέφτει, οι «νεοβάρβαροι» εφορμούν, του Δημήτρη Μπελαντή
7. Carl Schmitt, *The Nomos of the Earth* , Telos Press Publishing , 2006 (σελ. 126).
8. *Ο* μη πολίτης *,βλ.* Giorgio Agamben , *εμείς οι πρόσφυγες, https://nomadicuniversality.wordpress.com/2011/06/02/*
9. Βλ. το ευσύνοπτο και κατατοπιστικό άρθρο της νομικού Γεωργίας Σπυροπούλου, *«Η ευρωπαϊκή φενάκη της ασφαλούς Τουρκίας»,* https://k-lab.zone/i-efropaiki-fenaki-tis-asfalous-tourkias/
10. Καλογήρου: Αποχωρεί από νησιά του Αιγαίου η Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ
11. 3 δισ. υπολογίζεται ο τζίρος της διακίνησης ανθρώπων σε Ιταλία-Γαλλία , βλ. Καθημερινή, *«Μεγάλα Κέρδη για το οργανωμένο έγκλημα» , 21/4/2016.*
12. Βλ. το ντοκιμαντέρ *«Η Γη των καρτέλ»*, που καταγράφει αυτοοργανωμένες πολιτοφυλακές ενάντια

στη μεξικανική μαφία.

13. Παράδειγμα, https://www.tovima.gr/society/article/?aid=6981

Ζηλεύω των άλλων ποιητών τους στίχους…

Νίκος Κουφόπουλος

Γεια και χαρα παλι ξανα. Σε ολους και σε ολες.
Στους ταπεινους, στους σοβαρους, αλλα και στους…ξερολες.
Χαζευω απ’ το παραθυρο στο απεναντι μπαλκονι,
μια ομορφη, γειτόνισσα τα ρουχα της να απλωνει.
Για λιγο κοιταζομαστε με καποια αμηχανια.
Είναι αργα. Νυχτα ησυχη. Εκει γυρω στη μια.
Μετα το βλεμμα της αλλου. Κι εγω το χαμηλωνω,

και κλεινω το παραθυρο γιατι λιγακι …κρυωνω.
Αυτα με τη γειτονισσα. Ανοιγω τον Καβαφη.
Μετα από λιγο ξανακοιταω. Τα νυχια τωρα βαφει.
Παραξενο. Είναι σιγουρα η ωρα περασμενη.
Εκτος αν ισως, σκεφτηκα, καποιον θα περιμενει.
Η σκεψη μου ηταν σωστη. Σε λιγο καποιος νεος,
βρεθηκε να είναι διπλα της. Μου φανηκε ωραιος.
Συντομα η πορτα εκλεισε, και τα παντζουρια επισης.
Και στον Καβαφη αρχισα να κανω ερωτησεις:
-Φιλος της να είναι ή αδερφος; Ή εραστης σπουδαιος;
-Φιλε μου γιατι νοιαζεσαι; Αυτος ητανε νεος…
Αγριεψα. -Τι εννοεις ρε Κωστα, του φωναζω.
Εγω με δεκα από αυτους αμα χρειαστει τα βαζω.
Το γελιο του ακουστηκε πεντε στενα πιο κατω.
Μου λεει: -Νικο, χαλαρωσε και παμε παρακατω.
-Ακου Καβαφη, αραξε. Μη μου την λες εμενα.
Θα κλαις αμα σου διηγηθώ δικα μου περασμενα.
Ξανα γελια τον επιασαν. –Ενταξει. Σε πιστευω.
Και αλλωστε, κι εγω, ακομα …μπερμπαντευω.
Τον…εκλεισα. Ακους εκει; Και τον Ρεμπω ανοιγω.
Εκλαμψεις λιγο διαβασα, και μου ειπε: -Νικο, θα φυγω.
-Πού πας Αρθουρε, αραξε λιγακι να τα πουμε.
-Δεν γινεται, ειμαι βιαστικος, μα θα ξαναβρεθουμε.
Εφυγε κι ολομοναχος ξεμεινα εγω στο σπιτι.
Δευτερα αργα, και αρχισε να ξημερωνει η Τριτη.
Σκεφτηκα παλι για δουλεια αυριο να παω πρεπει.
Και θα περασει και αυτή η γυμναστρια η Ντεπυ.
Καλο κοριτσι μα λιγακι μου εμενα μου τα…σπαει.
Ζηταει συνεχεια διαφορα. Ζηταει. Ολο ζηταει.
Όμως αυτά αφηστε τα, εσας δεν ενδιαφερουν,
τι κανουν οι πελατες μου και τι ολο μου γυρευουν.

Παμε τα νεα να σας πω εν τάχει και με τιτλους:
Της Βαβυλωνας ειπανε πως βρηκανε τους κηπους.
Ενταξει, απολιθώματα. Και έναν ταφο ακομα,
αρχαιολογοι βρηκανε, μα ελειπε το πτωμα.
Αυτό τους προβληματισε. Αραγε τι ειχε γινει;

Και ποιος να ηταν ο νεκρος; Εκεινος ή…Εκεινη;
Του Euro, τα μαθατε τα νεα υποθετω.
Της ευκαιριας δράττομαι, και ένα θεμα θετω:
Η βια είναι χρησιμη; Και αν ναι, ποση και ποτε;
Αν ειστε του Γκαντι οπαδοι, ας μη μιλαμε τοτε.
Για σας ξεκαθαρο είναι αυτό. Εχετε παρει θεση.
Εγω λιγο μπερδεύομαι. Ποια είναι αραγε η σχεση,
της δικαιης βιας ή αυτό που λεμε αντιβία,
όταν φτανουν τα πραγματα να…γραψει η ιστορια;
Καταλαβαινεται σαφως τι λεω και πού το παω.
Ξερω ειστε ολοι εξυπνοι. Σκεφθητε. Σταματαω.
Χαθηκα παλι ανάμεσα σε σκεψεις μπερδεμενες.
Γιατι ολοι τις σημαιες τους, λεν είναι…τιμημενες;
Και η τιμη αληθινα δεν ξερω ποσο φτανει;
Γιατι αραγε κανεις αξιζει να πεθανει;
Μεγαλα ερωτηματα βαζω και ισως κουραζω;
Το ματι κλεινω πονηρα και λιγο σας πειραζω.

Παμε να ελαφρύνουμε λιγακι την κουβεντα.
Ομορφα νεα θα σας πω, για μια καλη πατεντα:
Φτιαξανε λεει παγωτο χωνακι…σε ξυλακι.
Ειπαν πως είναι εφεύρεση του γλυπτη μας του…Τακη.
Περιεργο μου φαινεται. Ισως να κανω λαθος.
Ξερω πως με… ανεμομυλους εφτιαξε ένα δασος.
Χαχα…ειδατε; Πονηρα τις γνωσεις μου προβάλλω.
Για γλυπτες, μεγαλους ποιητες, και εχω ακομα κι άλλο.
Βλεπετε τι είναι ο ανθρωπος; Νιωθει συχνα σπουδαιος.
Μα όταν τα δυσκολα ερχονται, τοτε τον πιανει δεος.
Το θεμα μας είναι λοιπον, να ριξουμε τους τοιχους.
Κι εγω…

Ζηλεύω των άλλων ποιητών τους στίχους…

Ζηλεύω των άλλων ποιητών τους στίχους,
και σβήνω, γράφω συνεχώς, και πάλι σβήνω.
Μα οι προσπάθειες μου πέφτουνε σε τοίχους.
Δεν ήταν φαίνεται γραφτό, ποιητής να γίνω.

Ζηλεύω των άλλων συνθετών τις μουσικές,
έτσι όμορφα που βάζουν μια-μια τις νότες.
Οι δικές μου δεν μπόρεσαν, απόμειναν μισές.
Δεν ήταν να διαβώ της συνθέσεως τις πόρτες.

Ζηλεύω τους άλλους τους τραγουδιστές συχνά.
Το πάθος τους, την γλυκιά, την δυνατή φωνή.
Η δικιά μου ποτέ δεν κατάφερε πάρα πολλά.
Δεν ήταν να με γράψει η ιστορία ως τραγουδιστή.

Έχω όμως κάτι που αξίζει όσο ένας θησαυρός,
που σίγουρα αν το μάθαιναν, θα ζήλευαν πολλοί.
Καλά κρυμμένο, στης ψυχής μου τα δωμάτια εντός.
Το ψάχνω όμως ακόμα γιατί δεν το έχω βρει.

Έτσι τα βράδια ήσυχος ξαπλώνω στο κρεβάτι.
Κάποτε λέω, θα το βρω. Ίσως αύριο, ίσως τώρα.
Σίγουρα θα αναδυθεί από μέσα μου αυτό το κάτι.
Κι αν πάλι δεν συμβεί, φαίνεται δεν ήταν η ώρα.

Υ.Γ. Εδώ Ελεύθερα Εξάρχεια…
nikos1789@gmail.com

Ο Νεοφιλελευθερισμός και η Πολιτική της Ασημαντότητας

David Ames Curtis

Μετάφραση: Αλέξανδρος Σχισμένος

Κάποιες μέρες πριν την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, ο Καστοριάδης επικεντρώθηκε στην καταγγελία της «ανησυχητικής κενότητας» του πολιτικού λόγου στη Δύση και επίσης στην κενότητα του «νεοφιλελεύθερου λόγου [που περιλαμβάνει] μια

ελεεινή ισοπέδωση όσων έλεγαν οι μεγάλοι Φιλελεύθεροι του παρελθόντος».[1]

Αυτή η θεματοποίηση του νεοφιλελευθερισμού εντός του πλαισίου της «ασημαντότητας» των σύγχρονων μορφών βαρβαρότητας έχει μέγιστες συνέπειες για τη σύγχρονη κατανόηση του καπιταλισμού και της φαντασιακής του θέσμισης. «Ο νεοφιλελεύθερος λόγος» δήλωσε [ο Καστοριάδης] στο "Fait et a faire" (1989), θα πρέπει να θεωρηθεί «μία άθλια φάρσα προορισμένη για ηλίθιους».[2]

«Η ρητορική της θάτσερ και του Ρήγκαν δεν άλλαξε τίποτε σημαντικό (η μεταβολή στην τυπική ιδιοκτησία κάποιων μεγάλων επιχειρήσεων δεν αλλάζει ουσιαστικά τη σχέση τους με το Κράτος)… η γραφειοκρατική δομή της μεγάλης επιχείρησης παραμένει άθικτη [και] το μισό της εθνικής παραγωγής διατρέχει τον δημόσιο τομέα με τον ένα ή τον άλλο τρόπο (το Κράτος, οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, την Εθνική Ασφάλιση)… Κάπου ανάμεσα στο μισό και στα δύο τρίτα των τιμών των ειδών διατροφής και των υπηρεσιών που εισάγονται στην τελική εθνική δαπάνη με τον ένα τρόπο ή τον άλλο καθορίζονται, ρυθμίζονται, ελέγχονται ή επηρεάζονται από την Κρατική πολιτική και… η κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη (10 χρόνια εξουσίας της θάτσερ και του Ρήγκαν δεν έφεραν καμία ουσιαστική αλλαγή σε αυτό.

Μέσα στην συλλογική προσποιητή αμνησία το γεγονός πως «η νεοφιλελεύθερη ιδεολογία είχε ήδη αποδομηθεί από κάποιους ακαδημαϊκούς οικονομολόγους τη δεκαετία του '30», απλώς θάβεται. «Οι άνθρωποι προσποιούνται πως λησμονούν ότι η σημερινή οικονομία είναι μία οικονομία ολιγοπωλίων, όχι μια ανταγωνιστική οικονομία».[3]

Η ρητορική των Ρήγκαν – Θάτσερ «δεν άλλαξε τίποτε σημαντικό;». Ο Καστοριάδης και συγκεκριμένα το κείμενό του «Μοντέρνος καπιταλισμός και επανάσταση», έχει κατηγορηθεί για απαρχαιωμένες περιγραφές ενός Φορντικού κόσμου πλήρους απασχόλησης.[4] Ωστόσο, μέλη του «Σοσιαλισμός ή Βαρβαρότητα», –τουλάχιστον όσοι υποστήριξαν το εν λόγω αμφιλεγόμενο κείμενο– υπήρξαν, ισχυρίστηκε ο Καστοριάδης, ίσως οι μόνοι «που το

1959-60 είπαν ότι το πρόβλημα στη σύγχρονη Δυτική, ανεπτυγμένη, καπιταλιστική κοινωνία ΔΕΝ είναι το οικονομικό πρόβλημα».[5] Συμμετέχοντας στην «κρίση των κοινωνικών φαντασιακών σημασιών», ο ύστερος Φιλελευθερισμός δεν μπορεί να θεωρηθεί με σοβαρότητα με τους δικούς του στενούς ιδεολογικά οικονομικούς όρους. Η νεοφιλελεύθερη ρητορική δεν άλλαξε τίποτε· αυτό όμως δεν σημαίνει ότι τίποτε σημαντικό δεν άλλαξε, καθώς η παλίρροια της ασημαντότητας συνέχισε, και συνεχίζει, να ανεβαίνει.[6] Ο νεοφιλελεύθερος λόγος δεν καθορίζει την νέα πραγματικότητα· αντιθέτως, η συνεχής και βαθύνουσα καταστροφή νοήματος που είναι συμφυής με το πρόταγμα της καπιταλιστικής ορθολογικοποίησης περιλαμβάνει τους ανορθολογισμούς μίας διαλυτικής νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας, όπως και τις πραγματικές συνέπειες της «αντιδραστικής αντεπίθεσης».[7] Τον Μάιο του 1989, ο Καστοριάδης δήλωσε ότι «η μόνη πραγματικά παρούσα και δεσπόζουσα σημασία είναι η καπιταλιστική σημασία, η επ’ αόριστον δηλαδή επέκταση της «κυριαρχίας», η οποία εν τω μεταξύ έχει χάσει –και αυτό είναι το καίριο σημείο– όλο το περιεχόμενο που της παρείχε στο παρελθόν η ζωτικότητά της και το οποίο επέτρεπε στις διαδικασίες ταύτισης να ολοκληρώνεται κουτσά στραβά».[8] Σαν αποτέλεσμα, «το να κερδίζεις όμως, παρά τη νεοφιλελεύθερη ρητορική, έχει σήμερα χάσει σχεδόν κάθε επαφή με οποιαδήποτε κοινωνική λειτουργία, ακόμα και με οποιαδήποτε εσωτερική, ως προς το σύστημα, νομιμοποίηση».[9] Και ακόμη, παρά τη ρητορική, «αυτό το μείγμα της χρηματικής νόρμας και της γραφειοκρατικής – ιεραρχικής νόρμας επαρκεί για εμάς, ώστε να συνεχίσουμε να χαρακτηρίζουμε τις πλούσιες φιλελεύθερες κοινωνίες σαν κοινωνίες ενός κατακερματισμένου γραφειοκρατικού καπιταλισμού»[10], αντίθετα από ό,τι θα υποστήριζε το ασυνεπές περιεχόμενο της νεοφιλελεύθερης ιδεολογίας.

Η «φιλελεύθερη αντεπίθεση (με την καπιταλιστική έννοια του όρου), αρχικά του ζεύγους θάτσερ – Ρήγκαν», πραγματικά, «επιβλήθηκε παντού» – στους Γάλλους «Σοσιαλιστές», στους Σκανδιναβούς, κτλ, διαπίστωσε ο Καστοριάδης στην «Αποσάθρωση της Δύσης» (1991)[11]. Δημιουργώντας μια «άνετη ή ανεκτή

κατάσταση για το 80 ή 85% του πληθυσμού (που έχει παραλύσει, επιπλέον, από τον φόβο της ανεργίας) και μεταφέρεται όλη η κόπρος του συστήματος στο 15 ή 20% των «κατώτερων στρωμάτων» της κοινωνίας, τα οποία δεν μπορούν να αντιδράσουν ή μπορούν να αντιδράσουν μόνο με τη βία, την περιθωριοποίηση και την εγκληματικότητα· άνεργοι και μετανάστες στην Γαλλία και την Αγγλία, μαύροι και ισπανόφωνοι στις Ηνωμένες Πολιτείες, κ.λπ.».[12] Αυτό που «αυτή η ρητορική-καμουφλάζ επέτρεψε σε κάποιον» να κάνει, «αθετώντας τους διακηρυγμένους σκοπούς» ήταν το «να επιτύχει τους πραγματικούς σκοπούς της νέας πολιτικής: πολύ απλά, την αναδιανομή του εθνικού πλούτου προς όφελος των πλουσίων εις βάρος των φτωχών.»[13] Ύστερα από ένα ιντερλούδιο με την υπαγορευμένη από το Ανώτατο Δικαστήριο των Η.Π.Α. εκλογή του «πρώτου Προέδρου με Μάστερ στη Διοίκηση Επιχειρήσεων» [σ.τ.μ., δηλαδή του George W. Bush] να οδηγεί στη μεγαλύτερη οικονομική κατάρρευση μετά τη Μεγάλη Ύφεση, δεν προκαλεί έκπληξη το ότι αυτή η λογική έχει αναπτυχθεί αρκετά, ώστε να καταστήσει, στη σκέψη πολλών ανθρώπων, το «1%» εύλογο στόχο για το «99%».

Αυτός ο «άμετρος θρίαμβος του καπιταλιστικού φαντασιακού υπό τις πλέον χονδροειδείς μορφές του», όπως τον περιέγραψε ο Καστοριάδης λίγο πριν τον θάνατό του δεν συνέβη εν κενώ, θα έλεγε κανείς ή μάλλον, ήταν το πλαίσιο του κενού –η άνοδος της ασημαντότητας– που επέτρεψε τον θρίαμβο. Η «αντιδραστική αντεπίθεση», «εκμεταλλεύτηκε τη χρεοκοπία των παραδοσιακών «αριστερών» κομμάτων, την τεράστια απώλεια επιρροής των συνδικάτων, την τερατωδία των καθεστώτων του «υπαρκτού σοσιαλισμού» που είχε γίνει έκδηλη και πριν από την κατάρρευσή τους, την απάθεια και την ιδιώτευση των λαών, την αυξανόμενη οργή τους κατά της υπερτροφίας και του παραλογισμού των κρατικών γραφειοκρατιών»[14].

Διατηρώντας το μοτίβο Βαρβαρότητα ή Αυτονομία μέσα στο σύγχρονο κενό νοήματος, ο Καστοριάδης επισημαίνει την αντίθετη πλευρά του νομίσματος αυτής της «επιστροφής σε μια τυφλή και βάναυση μορφή φιλελευθερισμού», δηλαδή, τη συνακόλουθη συνθήκη

της ύπαρξής της: «[εκτός του τελευταίου] όλοι αυτοί οι παράγοντες εκφράζουν, έμμεσα ή άμεσα, την κρίση του κοινωνικοϊστορικού προτάγματος της ατομικής και συλλογικής αυτονομίας».[15] Ήδη το 1986, υποστήριξε πως «η δύναμη αυτού του ψευδοφιλελευθερισμού… σε μεγάλο βαθμό… πηγάζει από αυτό, το ότι η «φιλελεύθερη» δημαγωγία γνωρίζει πώς να αιχμαλωτίσει το βαθιά αντιγραφειοκρατικό και αντικρατικό κίνημα και αίσθημα που υπάρχει από τη δεκαετία του ’60 (και το οποίο διέφυγε της προσοχής των «σοσιαλιστών» ηγετών).[16] Δεν είναι ότι ο Καστοριάδης παρέμεινε κολλημένος σε μία υποτιθέμενα απαρχαιωμένη θεωρία του «γραφειοκρατικού καπιταλισμού»· είναι πως αυτό που αποκαλείται «Αριστερά» εγκατέλειψε στη «Δεξιά» το διαρκές αίσθημα εναντίωσης του λαού προς την γραφειοκρατία και το Κράτος. Στην «Ακυβέρνητη Κοινωνία» (1993)[17] παρατήρησε τη «σχεδόν ολοκληρωτική εξάλειψη της σύγκρουσης, είτε είναι κοινωνικοοικονομική, πολιτική ή “ιδεολογική”». Δεν το έκανε για να διασκεδάσει με την «ασημαντότητα», ή από τυφλότητα απέναντι στις σύγχρονες δυνατότητες αλλαγής, αλλά για να παραδεχτεί ειλικρινά πως ο «θρίαμβος… του «φιλελεύθερου» – καπιταλιστικού φαντασιακού και η σχεδόν εξάλειψη κάθε άλλης μεγάλης φαντασιακής σημασίας της νεωτερικότητας, του προτάγματος της ατομικής και συλλογικής αυτονομίας», είχε αλλάξει σε μεγάλο βαθμό την κατάσταση που είχε περιγράψει στο «Σύγχρονος καπιταλισμός και Επανάσταση».[18] Αυτή η νίκη της «αποκαλούμενης Νεοφιλελεύθερης αντεπίθεσης» –και σημειώστε τη φράση «αποκαλούμενης Νεοφιλελεύθερης»– «έχει επιβάλει πράγματα που προηγουμένως έμοιαζαν αδιανόητα: άμεσες περικοπές στους πραγματικούς μισθούς και μερικές φορές ακόμη και στους ονομαστικούς μισθούς, για παράδειγμα, ή αλλιώς επίπεδα ανεργίας που εγώ ο ίδιος πίστευα, και έγραφα, το 1960, ότι είχαν καταστεί αδύνατα, διότι θα προκαλούσαν μία κοινωνική έκρηξη. Λοιπόν, τίποτε δεν συνέβη. Υπάρχουν λόγοι γι’ αυτό, κάποιοι σχετικοί με τον οικονομικό κύκλο –η απειλή, σε μεγάλο βαθμό μπλόφα, της «κρίσης» που εξαρτάται από τα «αποθέματα πετρελαίου» και ούτω καθεξής– και άλλοι πολύ πιο βαθείς. Βασικά, παρατηρούμε την ολοκληρωτική κυριαρχία του καπιταλιστικού φαντασιακού: την κεντρικότητα του οικονομικού,

την ατελείωτη και υποτιθέμενα ορθολογική επέκταση της παραγωγής, της κατανάλωσης και του περισσότερο ή λιγότερο σχεδιασμένου και χειραγωγημένου «ελεύθερου χρόνου». Αυτή η εξέλιξη δεν εκφράζει μόνο τη νίκη των κυρίαρχων στρωμάτων, που θα ήθελαν να αυξήσουν την εξουσία τους. Σχεδόν το σύνολο του πληθυσμού συμμετέχει σε αυτό. Προσεκτικά αποτραβηγμένος στην ιδιωτική του σφαίρα, ο πληθυσμός αρκείται σε άρτο και θεάματα. Τα θεάματα παρέχονται ιδίως από την τηλεόραση (και τα «σπορ»), ο άρτος από όλα τα γκάτζετ που είναι διαθέσιμα ανάλογα με τα διάφορα εισοδηματικά επίπεδα. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, όλα τα κοινωνικά στρώματα έχουν πρόσβαση σε αυτό το ελάχιστο επίπεδο άνεσης· μόνο οι μειονότητες που δεν έχουν [πολιτική] βαρύτητα αποκλείονται από αυτό… Η μεγάλη πλειοψηφία του πληθυσμού μοιάζει να αρκείται στον ελεύθερο χρόνο και τα γκάτζετ, με κάποιες περιστασιακές συντεχνιακές αντιδράσεις που δεν έχουν πιθανότητα να έχουν συνέπειες. Αυτή η πλειοψηφία δεν φέρει κάποια συλλογική επιθυμία, κανένα πρόταγμα εκτός από τη διαφύλαξη της κατάστασης πραγμάτων».[19]

Και για να μην θεωρήσει κανείς ότι αυτή η «αποκαλούμενη Νεοφιλελεύθερη» νίκη θα σήμαινε μία επιστροφή στην προηγούμενη κατάσταση πραγμάτων, ο Καστοριάδης προσθέτει αμέσως: «Σε αυτή την ατμόσφαιρα, οι παραδοσιακές ασφαλιστικές δικλείδες της καπιταλιστικής “δημοκρατίας” καταρρέουν, η μία μετά την άλλη» και συνεχίζει απαριθμώντας τους τρόπους με τους οποίους αυτή η νίκη είναι πράγματι μία πύρρειος νίκη για τον καπιταλισμό, επειδή, καθώς η «ανθρωπότητα πριονίζει το κλαδί στο οποίο κάθεται», οικολογικά, υπάρχει, ακόμη και εν τη απουσία κάποιας άμεσης αντιπαράθεσης, μία συνεχιζόμενη καταστροφή των καίριων σημασιών που επέτρεψαν στον καπιταλισμό να ευημερήσει και να ανθίσει.

Αυτή η «νίκη της αποκαλούμενης Νεοφιλελεύθερης αντεπίθεσης», που αποδίδει «κεντρικότητα στο οικονομικό», έχει οδηγήσει πολλούς, από εμμονικούς με την εξουσία Φουκωικούς μέχρι νοσταλγικούς φονταμενταλιστές Μαρξιστές, να πιστέψουν ότι μας έχει καθ’ ολοκληρίαν επιβληθεί ένα εντελώς καινούργιο

καθεστώς, που προσδιορίζεται από τη νεοφιλελεύθερη καπιταλιστική ιδεολογία, ή ότι μπορούμε να επιστρέψουμε στους καθησυχαστικούς «νόμους» της καπιταλιστικής συσσώρευσης, πιθανώς καταφέρνοντας να βρούμε επιτέλους την ορθή ερμηνεία του «φετιχισμού του εμπορεύματος» στο πρώτο κεφάλαιο του Κεφαλαίου.

Αυτό που δείχνει η κατανόηση του καπιταλισμού σαν μία φαντασιακή θέσμιση της κοινωνίας –όταν κανείς συμπεριλάβει τη διττή θέσμιση της νεωτερικότητας και την υπερτροφική καταστρεπτική «κρίση των κοινωνικών φαντασιακών σημασιών» που διέρχεται– είναι ότι δεν υπάρχει επιστροφή στην προηγούμενη κατάσταση πραγμάτων, ούτε είναι (ακόμη) εύλογο να πιστέψουμε ότι ζούμε τώρα σε μια πλήρως οικονομική κοινωνία, αδιαπέραστη από κάθε αντιπαράθεση και λειτουργώντας αποκλειστικά με τη δική της «λογική».

Ο κίνδυνος του να εκλάβουμε τον Νεοφιλελευθερισμό κυριολεκτικά είναι πως, αν δεχτούμε αφελώς τις προκείμενές του, μπορεί να «αφομοιωθούμε» από αυτές, και έτσι να αγνοήσουμε τόσο την ασυνέπειά του, όσο και τις αυτοκαταστροφικές του τάσεις (τις οποίες μπορούμε να εκμεταλλευτούμε για τον κοινωνικό μετασχηματισμό, όμως μόνο μέσα από μία ανανέωση του προτάγματος της αυτονομίας), όσο και τους πιο τετριμμένους «πραγματικούς σκοπούς» του (μια ριζική αναδιανομή του πλούτου μέσω της επιβολής της χρηματικής νόρμας, που ωστόσο είναι αυτο-υπονομευτική).

Μπαίνουμε στον πειρασμό να πούμε ότι υπάρχει κάποια αντικειμενική σύμπτωση ανάμεσα σε εξίσου δογματικές και εξεζητημένες και υπέργηρες ιδεολογίες, τους «φονταμενταλιστές των αγορών» του Νεοφιλελευθερισμού που με θράσος μας λένε ότι «δεν υπάρχει εναλλακτική» και συμπίπτουν με μία κατ’ ελπίδα «επιστροφή στον Μαρξ» που θέλει να διαγράψει ό,τι συνέβη μετά το 1848 ή το 1867 και να μας παραδώσει ένα αυτομάτως εγγυημένο μέλλον.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. “When East Tips West” (συνέντευξη δημοσιευμένη την 1η Νοέμβρη, 1989 στο περιοδικό *Construire*, όργανο της ελβετικής κοπερατίβας Migros).
2. “Done and ToBe Done” (1989). Ο Καστοριάδης προσθέτει, «*Η ασυνέπεια –ή μάλλον η ξεδιάντροπη κοροϊδία– του σύγχρονου «Φιλελευθερισμού»… αψηφεί τη φαντασία».*
3. When East Tips West”, ο.π.. Προσθέτει: *«Η λογική της αγοράς θα προϋπέθετε, για παράδειγμα, ότι κάποιος θα έπρεπε καλύτερα να είναι ικανός να ανακαλύψει μία ορθολογική βάση για την τιμή του κεφαλαίου, ή την πραγματική του αξία. Τώρα, αυτό είναι αδύνατον· δεν υπάρχει «αντικειμενική αξία» του κεφαλαίου»*. Επτά μήνες αργότερα, στο πρώτο συνέδριο για τον Καστοριάδη στο Cerisy, είπε: *«Συνοδεύοντας την επίθεση των Ρήγκαν – θάτσερ, αυτή η οπισθοδρόμηση επέτρεψε στα αρπαχτικά του Σικάγο να ξεθάψουν κάποιες παλιές ιδέες που είχαν διαψευστεί από καιρό (στην πραγματικότητα, την ποσοτική θεωρία του χρήματος), στους «ειδικούς» του ΔΝΤ να σφυρηλατήσουν μερικά ακόμη καρφιά στο φέρετρο των φτωχών χωρών και στον κύριο Guy Sorman στη Γαλλία να γίνει ο απόστολος του οικονομικού Διαφωτισμού».*
4. Παρόμοιες κριτικές ξεχνούν να αναφέρουν τις αναλύσεις του για τις μεταβολές στον σύγχρονο καπιταλισμό.
5. Στην συνέντευξή του για την εκπομπή *«Παρασκήνιο»* της ΕΡΤ το 1984. Διαθέσιμη στους παρακάτω συνδέσμους: https://vimeo.com/85082034 και https://www.youtube.com/watch?v=hs9ZsKj-o1k . Διευκρινίζει ακόμη περισσότερα, λέγοντας: *«Δεν είναι το πρόβλημα της απαθλίωσης του προλεταριάτου, είτε σχετικής είτε απόλυτης, αλλά το πρόβλημα είναι αλλού. Το πρόβλημα είναι η ελευθερία των ανθρώπων μέσα στην παραγωγή, το πρόβλημα είναι στην καθημερινή τους ζωή, το πρόβλημα είναι στην οικογένεια, το πρόβλημα είναι στην εκπαίδευση κτλ κτλ. Από αυτή την άποψη προσφέραμε μια βασική αναθεώρηση σχετικά με τους σκοπούς μιας δράσης η οποία*

θέλει μία πραγματική κοινωνική αλλαγή» (00:14:10 – 00:14:50).

6. Μία διαύγαση με περισσότερες αποχρώσεις βρίσκεται στο "The *Coordinations*: A Preface" (1994): «Αυτή η επίθεση συνοδεύτηκε από *–καθορίστηκε αλλά επίσης καθόρισε–* μια ιδεολογική υποχώρηση πρωτοφανούς εμβέλειας. Οι ιδεολογίες της «Αριστεράς» εισήλθαν σε μία νέα φάση έντονης αποσύνθεσης, ενώ τα «δεξιά» ρεύματα με ευτυχία νεκρανάστησαν θεμελιώδη λάθη που είχαν αναιρεθεί πριν τρία τέταρτα του αιώνα (όπως ο μονεταρισμός – μία απλή επανέκδοση, με οικονομετρικό εξώφυλλο, της παλιάς ποσοτικής θεωρίας του χρήματος ή της οικονομίας της παράπλευρης προσφοράς, που έχει χαρακτηριστεί από τον ίδιο τον [πρώην Πρόεδρο] George Herbert Walker Bush ως «οικονομία-βουντού». Επιπροσθέτως, αυτές οι κυβερνητικές διακηρύξεις ήταν σκανδαλώδεις παραβιάσεις της ίδιας τους της πρακτικής – ένα φαινόμενο που αξίζει να σημειώσουμε, όχι επειδή θα ήταν εντελώς καινούργιο, αλλά επειδή είναι πρακτικά ανήκουστο στο οικονομικό πεδίο. Η Θάτσερ και ο Ρήγκαν εκλέχθηκαν με την υπόσχεση να απαλλάξουν την κοινωνία από τη «Μεγάλη Κυβέρνηση»· στο τέλος των αντίστοιχων θητειών τους, το ποσοστό του ΑΕΠ που πήγαινε σε κυβερνητικές δαπάνες παρέμεινες πρακτικά απαράλλακτο. Είχαν αποκηρύξει τον Κεϋνσιανισμό με απέχθεια – αλλά κάθε Κεϋνσιανός θα είχε καταδικάσει σαν υπερβολικά σε σημείο γελοιότητας τα ελλείμματα της κυβέρνησης Ρήγκαν». Όπως έχω σημειώσει, «Ο πολεμικός Κεϋνσιανισμός ήταν μία επιλογή που ο Καστοριάδης είπε ότι ο Ρήγκαν μεταχειρίστηκε τη δεκαετία του 1980 και ο υιός Μπους χρησιμοποίησε, με καταστρεπτικά αποτελέσματα, τη δεκαετία του 2000» (*ASA*, p. xxxi).
7. Βλ. *«Η ορθολογικότητα του καπιταλισμού»*, εκδ. Υψιλον, 1996.
8. Βλ. *«Η κρίση της διαδικασίας ταύτισης»,* στον τόμο *«Η άνοδος της ασημαντότητας»*, σελ. 177, εκδ. Υψιλον, 2000.
9. Ο.π. σελ. 178.
10. Στον διάλογο, "What Democracy?"

11. Στον τόμο, *Η άνοδος της ασημαντότητας*, σελ. 77 κ.ε.
12. Ο.π. σελ. 94
13. "The *Coordinations*: A Preface" (1994)
14. *Η «ορθολογικότητα» του καπιταλισμού*, σελ. 62-63.
15. Ο.π. σελ. 63.
16. "We Are Going Through a Low Period…" (1986)
17. Στην Ελλάδα δημοσιευμένη από τις Εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2011.
18. Στα ελληνικά από τις εκδόσεις Ύψιλον, Αθήνα 1987.
19. Βλ. *«Ακυβέρνητη Κοινωνία», ο.π.*

Ο David Ames Curtis είναι Αμερικάνος μεταφραστής, συγγραφέας, ακτιβιστής και στενός συνεργάτης του Κορνήλιου Καστοριάδη. Συνιδρυτής του Agora International, μιας διεθνούς διαδικτυακής πλατφόρμας αφιερωμένη στο πρόταγμα της αυτονομίας και στην συλλογή και προώθηση της παγκόσμιας βιβλιογραφίας του Καστοριάδη. Εχοντας μεταφράσει πάνω από ένα εκατομμύριο λέξεις από γραπτά του μεγάλου φιλοσόφου, δικαίως θεωρείται ο επίσημος μεταφραστής του στον αγγλόφωνο κόσμο. Μεταξύ άλλων είναι υπεύθυνος έκδοσης, μετάφρασης και επιμέλειας του τόμου The Castoriadis Reader και του τρίτομου έργου Political and Social Writings. Βρέθηκε μεταξύ των ομιλητών του B–FEST 5.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 18

Αγωνίζομαι Αρα Υπάρχω (Je lutte donc je suis) –

Ολόκληρη η ταινία

Μετά από το Να μην ζήσουμε σαν δούλοι, η νέα ταινία του Γιάννη Γιουλούντα : ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΙ ΑΡΑ ΥΠΑΡΧΩ (Je lutte donc je suis).

“Η ταινία επικεντρώνεται στην πραγματικότητα των αντιστάσεων στην Ελλάδα και την Ισπανία της κρίσης και της ελπίδας….

Με γυρίσματα και στα Χανιά και το Αποπηγάδι, αλλά και στο Ηράκλειο, στο Κοινωνικό Ιατρείο Ηρακλείου και την κατάληψη Ευαγγελισμού αλλά και με αναφορές στο κίνημα κατά των ΒΑΠΕ και σε ανθρώπους που έχουν κάνει σκοπό της ζωής τους να διαφυλάξουν τα τοπικά είδη σπόρων, η ταινία απασχολείται με τις πολλές μορφές αντίστασης σε μία κατάσταση ειδική, που είναι τα μνημόνια, αλλά και γενικότερη που είναι η φύση της καταπίεσης εντός του καπιταλιστικού μοντέλου ανάπτυξης.”

[youtube id=”um3uvHeaTCI”]

ΤΑΙΝΙΑ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΩΝ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΙΣΠΑΝΙΑ

Πέρα από την Ιδεολογία: Επανεξετάζοντας το Σημασιακό Πλαίσιο

Yavor Tarinski
Μετάφραση: Ιωάννα Μαραβελίδη

Πράγματι, εξαρτόμαστε απ’ τα περιβάλλοντα μέσα στα οποία ζούμε όμως είμαστε και οι δημιουργοί των πολιτικών και κοινωνικών μας κατασκευών και άρα μπορούμε να τα αλλάξουμε αν είμαστε

τόσο αποφασισμένοι.
Mary Dietz[1]

Στον διάλογο[2] μεταξύ Simon Springer και David Harvey πάνω στο ποιο ιδεολογικό πλαίσιο θα έπρεπε να υιοθετήσει η ριζοσπαστική γεωγραφία, η πρόταση του Harvey του να *αφήσουμε τη ριζοσπαστική γεωγραφία ελεύθερη από οποιονδήποτε «-ισμό»* φαίνεται πολύ εύλογη. Και παρότι η πολεμική των κειμένων τους φαίνεται αρχικά να εξετάζει το ζήτημα της ριζοσπαστικής γεωγραφίας, έχει κατά τη γνώμη μου μία ευρύτερη σημασία αναφορικά με τον ρόλο της ιδεολογίας στον δρόμο για την κοινωνική απελευθέρωση και χειραφέτηση. Με μικρές εξαιρέσεις, η πρόταση του να ελευθερώσουμε τους εαυτούς μας απ' την ιδεολογία φαίνεται εξαιρετικά παραμελημένη από τα χειραφετικά κινήματα, κάτι το οποίο θεωρώ λάθος αν θέλουμε να εμπλέξουμε κόσμο σε αυτά και να δράσουμε εποικοδομητικά.

Βλέπουμε ακτιβιστές και θεωρητικούς, απασχολημένους με το να κρατήσουν την ιδεολογική/ταυτοτική τους «καθαρότητα», να συμμετέχουν συχνά σε ατέρμονες συζητήσεις για το τι είναι «αναρχικό», «μαρξιστικό», κ.τ.λ. Προς αποφυγή παρεξηγήσεων, δεν εννοώ να εγκαταλείψουμε τη θεωρία για χάριν της άμεσης δράσης. Αντιθέτως, η θεωρητική έρευνα και η κριτική σκέψη είναι απαραίτητες για μία αποτελεσματική δράση. **Αλλά η Ιδεολογία δεν πρέπει να συγχέεται με τη θεωρία.**

Ιδεολογία και μη-σημασιακό πλαίσιο

Η Καταστασιακή Διεθνής ορίζει την Ιδεολογία ως ένα δόγμα ερμηνείας της υφιστάμενης πραγματικότητας[3], το οποίο μπορεί γίνει κατανοητό ως μία σκέψη που δεν λαμβάνει υπόψη το εκάστοτε σημασιακό πλαίσιο. Αυτό σημαίνει πως ο *idéologue* δημιουργεί έναν συγκεκριμένο τύπο ανάλυσης, επηρεασμένο απ' το δικό του τοπικό περιβάλλον (κοινωνικό πλαίσιο, οικονομική ανάπτυξη, κουλτούρα, κ.τ.λ.) και προσπαθεί συνεχώς να ταιριάξει μέσα σε αυτό πραγματικότητες που γεννιούνται σε διαφορετικά περιβάλλοντα, κάτι που συχνά οδηγεί σε παρανοήσεις. Βλέπουμε καθαρά κάτι τέτοιο, για παράδειγμα, στις

αντιδράσεις ορισμένων αναρχικών και μαρξιστών (που έχουν «καθαρή» ταξική ανάλυση βασισμένη αποκλειστικά στις πραγματικότητες της βιομηχανικής Ευρώπης του 19ου αιώνα), οι οποίοι κρίνουν τα γεγονότα στη Ροζάβα, ψάχνοντας εκεί για ένα «προλεταριάτο» που δεν υφίσταται με την κλασική Δυτική έννοια[4].

Με αυτή την έννοια, η Ιδεολογία «ευνουχίζει» τις ιδέες κάποιου, μετατρέποντάς τες σε αποστειρωμένα/ταριχευμένα δόγματα, τα οποία δεν μπορούν να υπάρξουν πέρα απ' την αρχική τους φόρμα. Οι «ιδεολογικοποιημένες» ιδέες γίνονται ασύμβατες με πραγματικότητες/περιβάλλοντα που διαφέρουν απ' αυτά που τις γέννησαν και έτσι αχρηστεύονται. Η Ιδεολογία εμποδίζει τόσο τη θεωρητική έρευνα όσο και τη μετέπειτα από αυτήν δραστηριότητα. Δημιουργεί μία δογματική αντίληψη της ουτοπίας και αποκλείει οτιδήποτε «παρεκκλίνει», ακόμα και όταν υπάρχουν κάποιες κοινές αρχές (όπως είδαμε παραπάνω στην περίπτωση της Ροζάβα), φτιάχνοντας ένα είδος αυτο-αποξενωτικής ελιτίστικης υποκουλτούρας.

Επομένως, η Ιδεολογία γίνεται πιο πολύ αυτο-εκφραστική παρά εργαλειακή. Μεταμορφώνεται σε συγκεκριμένη *ταυτότητα*, που συχνά χρησιμεύει ως δικαιολογία για παραίτηση από τις ευρείες κοινωνικές υποθέσεις. Δημιουργεί έναν δικό της κύκλο ιδιοτέλειας, ανοιχτό κυρίως σε ομοϊδεάτες (που μοιράζονται την ίδια ιδεολογία), οι οποίοι απομακρύνουν εκουσίως τον εαυτό τους από θεσμίσεις και κοινωνικά δίκτυα που θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν[5]. Όπως υπογραμμίζει ο Jonathan Matthew Smucker:

[…] όταν δεν αμφισβητούμε τις κουλτούρες, τα πιστεύω, τα σύμβολα, τις αφηγήσεις κ.τ.λ. των υφιστάμενων θεσμίσεων και κοινωνικών δικτύων στα οποία ανήκουμε, απομακρυνόμαστε από την πηγή και τη δύναμη που ενυπάρχει σε αυτά. Για χάρη ενός άθλιου μικρού κλαμπ ακτιβιστών χαρίζουμε ολόκληρο χωράφι. Αφήνουμε στους αντιπάλους μας τα πάντα.

Εξαιτίας του μη-σημασιακού πλαισίου, η Ιδεολογία μπορεί να

ιδωθεί ως κομμάτι του σημερινού κυρίαρχου φαντασιακού, που βασίζεται στη γραφειοκρατική λογική και έχει ανάγκη να χωρίζει τα πάντα σε «βολικά» και τακτοποιημένα κουτάκια, δηλαδή σε αυστηρούς κοινωνικούς και πολιτικούς ρόλους, δημιουργώντας και ενδυναμώνοντας έτσι τις *ταυτότητες*, παρά τις *ιδέες*. Στο βιβλίο της *«Η ανάδυση του κοινωνικού χώρου»*, η Kristin Ross περιγράφει πώς κατά τη διάρκεια της Παρισινής Κομμούνας, ο Catulle Mendès (αντιπροσωπεύοντας την προ-κομμούνας εποχή) δεν λυπάται πραγματικά για την πτώση της παραγωγής αλλά αντίθετα το άγχος του πηγάζει απ' την επίθεση στην ταυτότητα, *αφού οι υποδηματοποιοί άρχισαν να φτιάχνουν, αντί για παπούτσια, οδοφράγματα*[6]. Εντοπίζει αυτή τη γραφειοκρατική λογική της στενής ταυτότητας πίσω στον Πλάτωνα, σύμφωνα με τον οποίο σε ένα καλά συγκροτημένο κράτος μία συγκεκριμένη δουλειά αποδίδεται σε κάθε άτομο· ο υποδηματοποιός είναι πάνω απ' όλα κάποιος που δεν μπορεί να είναι και πολεμιστής[7].

Ένα χαρακτηριστικό της γραφειοκρατικής λογικής είναι η εγγενής προδιάθεση προς την ιεραρχία αφού κάποιες δουλειές και ρόλοι είναι πιο σημαντικοί από άλλους. Ο David Graeber, σε συνέντευξή του για το Περιοδικό «Βαβυλωνία», ορίζει την Ιδεολογία ως *την ιδέα για την οποία κάποιος πρέπει να δημιουργήσει μία παγκόσμια ανάλυση πριν να αναλάβει δράση*, κάτι που προϋποθέτει ότι η σημασία της πνευματικής πρωτοπορίας (των στενών *ideologues*-ειδικών) θα πρέπει να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο σε κάθε κοινωνικό-πολιτικό κίνημα[8].

Πέρα απ' την Ιδεολογία: Το σημασιακό πλαίσιο είναι το παν

Προκειμένου τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα να καταφέρουν να αμφισβητήσουν το υπάρχον σύστημα, θα πρέπει να ξεπεράσουν τα όρια του σημερινού φαντασιακού το οποίο βασίζεται στη γραφειοκρατική λογική και τους ξεχωριστούς πολιτικούς ρόλους. Στην πράξη, αυτό σημαίνει να προχωρήσουν πέρα απ' την Ιδεολογία, εντοπίζοντας δηλαδή τις επιθυμητές αρχές και τα αποτελέσματα και καταβάλλοντας ταυτόχρονα προσπάθειες για την

προσαρμογή τους στις εκάστοτε τοπικές συνθήκες. Αυτό δεν σημαίνει να αφήσουμε κατά μέρος τα ιδανικά μας και να «πάμε με το ρεύμα» αλλά αντιθέτως να προσπαθήσουμε να τα μοιραστούμε με όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο, που πιθανότατα δεν μοιράζεται την ίδια (ή και καμία) Ιδεολογία/δόγμα/πολιτικό lifestyle. Κάνοντας αυτό, ερωτήσεις όπως «Είναι ο EZLN αναρχική οργάνωση ή όχι;»[9] γίνονται παρωχημένες και αντικαθιστούνται από άλλες όπως «Τι προτείνουν, πάνω σε ποια βάση και ποιες αρχές, συμφωνούμε και πώς με ό,τι κάνουν;» κ.α.

Τέλος, εξαρτάται απ' τους στόχους που θέτουμε με τους αγώνες μας. Αν αγωνιζόμαστε για κοινωνική απελευθέρωση και αμεσοδημοκρατική συμμετοχή, δεν μπορούμε παρά να προσπαθήσουμε να συνδέουμε διάφορους αγώνες, κινήματα και όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους, και για να γίνει κάτι τέτοιο, πρέπει να είμαστε ευέλικτοι στον τρόπο που εκφράζουμε τις ιδέες μας ανάλογα με το συνομιλητή που έχουμε μπροστά μας. Όπως προτείνει ο Aki Orr: *Μία κοινωνία μπορεί να λειτουργήσει με Άμεση Δημοκρατία μόνο αν οι περισσότεροι απ' τους πολίτες της θέλουν να αποφασίζουν οι ίδιοι για την πολιτική, αφού καμία μειοψηφία, όσο θετικές και να είναι οι προθέσεις της, δεν μπορεί να την επιβάλλει στην κοινωνία*[10].

Βήματα προς αυτή την κατεύθυνση έγιναν απ' τον Larry Giddings, ο οποίος αντικατέστησε τον ιδεολογικό όρο «αναρχικό» με τον ευρύτερο «αντιεξουσιαστικό»[11]. Έπραξε έτσι αφού συνειδητοποίησε πως είτε αναγνωρίζει τους μη-αναρχικούς αγώνες είτε όχι, αυτοί εξακολουθούν να υπάρχουν, και αδιαφορώντας για αυτούς, επειδή δεν αντικατοπτρίζουν τη δική του θεωρία για ένα «χωρίς έθνη-κράτη μέλλον», αδιαφορεί επί της ουσίας για την ίδια του την επιθυμία για ένα τέτοιο μέλλον. Κατέληξε στο συμπέρασμα πως τα αποκεντρωμένα κοινωνικά και οικονομικά συστήματα, οργανωμένα με δημοκρατικό, μη-κρατικό τρόπο, θα έρθουν μόνο μέσα από κοινούς αγώνες διαφόρων κινημάτων και ευρείας κοινωνικής συμμετοχής.

Επομένως, αντί μιας συνεχούς προσπάθειας ορισμού του τι είναι «πραγματικός» αναρχισμός, αποφάσισε να δοκιμάσει μια άλλη

προσέγγιση: να εντοπίσει τα αντιεξουσιαστικά χαρακτηριστικά των ήδη υπαρκτών και ποικίλων κοινωνικών κινημάτων και να προσδιορίσει τους κοινούς τους εχθρούς (καταπιεστές) και έτσι να τα ενώσει. Για να επιτύχει μια τέτοια σύνδεση, οι στενά ιδεολογικές αφηγήσεις έπρεπε να εγκαταλειφθούν και να αντικατασταθούν από μία γενικότερη αντιεξουσιαστική κουλτούρα, η οποία μπορεί ταυτόχρονα να καθορίζεται και να καθορίζει το περιβάλλον στο οποίο δημιουργήθηκε.

Συμπερασματικά

Προχωρώντας πέρα απ' την Ιδεολογία, δεν σημαίνει παραίτηση απ' τις ιδέες και τις αρχές μας αλλά συνεχής επανεκτίμηση και εξέλιξή τους. Στον φόβο του ότι χωρίς ιδεολογικές ταυτότητες θα απορροφηθούμε απ' την κυρίαρχη κουλτούρα της πολιτικής απάθειας και του αλόγιστου καταναλωτισμού μπορούμε να απαντήσουμε με τη δημιουργία μιας ευρείας πολιτικής κουλτούρας αυτεξούσιων ατόμων που είναι, πρώτα απ' όλα, *λέκτορες των λέξεων και πράττοντες των πράξεων*[12]. Ένα τέτοιο ευρύ σχέδιο βασισμένο, όπως προτείνεται απ' την Mary Dietz, στην αξία του αλληλοσεβασμού και της «θετικής ελευθερίας» της αυτοκυβέρνησης (και όχι απλώς την «αρνητική ελευθερία» της μη-παρέμβασης), διατηρεί το αντιεξουσιαστικό πνεύμα ενώ επιτρέπει ταυτόχρονα την αλληλεπίδραση με μεγάλα κομμάτια της κοινωνίας και την εφαρμογή στην πράξη των ιδεών μας σε διαφορετικά περιβάλλοντα και σημασιακά πλαίσια.

Μόνο μια τέτοια προσέγγιση θα μας βοηθήσει να ξεφύγουμε απ' τον «σεκταρισμό» (με όλον τον σεπαρατισμό και το lifestyle που απορρέει από αυτόν) των πολιτικών κινημάτων που τα στοιχειώνει απ' τις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι τις μέρες μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

[1] Mary Dietz, Context is All: Feminism and Theories of Citizenship. in Dimensions of Radical Democracy. edited by Chantall Mouffe.1992. Verso Books. p79

[2] “Listen, Anarchist!” by David Harvey: https://davidharvey.org/2015/06/listen-anarchist-by-david-harvey/
[3] “There is no such thing as situationism, which would mean a doctrine of interpretation of existing facts.” (Situationist International) from Internationale Situationniste #1, Knabb, p45
[4] Mr. Anarchist, we need to have a chat about colonialism: https://roarmag.org/essays/zapatistas-rojava-anarchist-revolution/
[5] Why We Can’t Depend On Activists To Create Change: https://www.alternet.org/visions/why-we-cant-depend-activists-create-change
[6] Ross, Kristin. The Emergence of social space. Verso 2008 p14
[7] Ibid. p13
[8] Against Ideology? https://www.crimethinc.com/texts/recentfeatures/ideology.php
[9] Πίσω στο 2002, το αμερικάνικο περιοδικό Green Anarchy δημοσίευσε ένα επικριτικό άρθρο για το κίνημα των Ζαπατίστας με τίτλο «Οι EZLN δεν είναι αναρχικοί!» : https://theanarchistlibrary.org/library/various-authors-willful-disobedience-volume-2-number-7
[10] “Abolish Power: Politics Without Politicians”: https://www.abolish-power.org/
[11] “Why Anti-Authoritarian?” an essay by Larry Giddings: https://www.spunk.org/texts/misc/sp000124.txt
[12] Mary Dietz, Context is All: Feminism and Theories of Citizenship. in Dimensions of Radical Democracy. edited by Chantall Mouffe. Verso Books. 1992. p75

Μετάφραση απ’ το αρχικό αγγλικό κείμενο που βρίσκεται εδώ: Beyond Ideology: Rethinking contextuality

Το παρόν κείμενο δημοσιεύεται στο Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 18

Η Απογύμνωση του (Νέο)Αριστερού Λόγου – Το κοινωνικο-ιστορικό δείγμα

Αποστόλης Στασινόπουλος

«Είμαστε κάθε λέξη απ' το σύνταγμα αυτής της χώρας»

Με αυτή την εμβληματική φράση για τη σύγχρονη αριστερά θέλησε ο Α. Τσίπρας να σφραγίσει μετά την πρώτη εκλογική νίκη του Σύριζα τις προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης, εγκαινιάζοντας τον νέο κυβερνητικό σχηματισμό ως τον μοναδικό φορέα επαναλειτουργίας του κράτους και διαφύλαξης της συνταγματικής νομιμότητας. Ήδη από την πτώση της εγχώριας σοσιαλδημοκρατικής πλάνης και την κατάρρευση του Πασόκ, είχε αποδυθεί σε μια επιχείρηση προσεταιρισμού των πολιτικών αιτημάτων του εν λόγω χώρου μέσα από τη διαρκή επίκληση της «δημοκρατικής παράταξης» του τόπου, απευθυνόμενος σε ένα από χρόνια κατασκευασμένο ακροατήριο που από τα μέσα του προηγούμενο αιώνα και με πολλαπλές μεταμφιέσεις αποτελεί τη βάση της κεντρικής πολιτικής εξουσίας.

Τα θεμέλια της «δημοκρατικής παράταξης» που δεν κατάφερε να διατηρήσει στο πελατολόγιό του ο Ευ.Βενιζέλος και κατέγραψε στην εκλογική του ατζέντα ο Σύριζα, σηματοδότησαν την κορύφωση του αριστερού εγχειρήματος κατάληψης της εξουσίας και παραγωγής ενός ηγεμονικού λόγου διαχωρισμένου από τις δημοκρατικές αιχμές που είχαν αναδείξει τα κοινωνικά κινήματα των τελευταίων ετών. Βέβαια, μόνο ένας τραγωδός του 21ου αιώνα θα μπορούσε να διαλευκάνει πού οδηγεί η σύγχυση μεταξύ της προσκόλλησης στο ενωσιακό μοντέλο, της λατρείας των κινημάτων και της λενινιστικής φαντασίωσης του αυτοσκοπού της εξουσίας.

Ο Λένιν το 1917 ήξερε πολύ καλά ένα πράγμα, πως έφτασε η στιγμή για να πάρει την εξουσία και πως αύριο θα είναι αργά. Έχουν περάσει σχεδόν εκατό χρόνια από τότε και ενώ το παρόν των κοινωνιών επιταχύνεται και μεταβάλλεται ραγδαία, ο πόθος της εξουσίας για την εξουσία παραμένει ακατάβλητος στον αριστερό λόγο.

Η ρητορική της πόλωσης που συνόδευσε την πολιτική της ενσωμάτωσης ακολούθησε πιστά τα νεοελληνικά διλήμματα του «Καραμανλής ή τανκς» και του μεταμφιεσμένου «σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα», προσθέτοντας με μπόλικη δόση αριστερού λαϊκισμού το νεόκοπο μνημόνιο-αντιμνημόνιο. Συγκαλύπτοντας το πορώδες έδαφος της ριζοσπαστικοποίησης της δημοκρατίας και επαναπροσδιορισμού των μεταπολεμικών και μεταπολιτευτικών θεσμών της ελληνικής κοινωνίας που απασφαλίστηκε τα τελευταία χρόνια, προσέφυγε σε μια καταγγελία της λιτότητας και διεκδίκηση της καταστρατηγημένης δημοκρατίας αγνοώντας το κολλώδες τέλμα της σοσιαλδημοκρατίας και τα οριακά σημεία απόδοσης της αντιπροσώπευσης. Ακόμα, η διακαής επιθυμία παρείσφρησης στην κρατική εξουσία και η επιδίωξη ισχυροποίησης της ευρωπαϊκής νομικο-πολιτικής τάξης δίχως καμία διερώτηση γύρω από τις δομές και τους μηχανισμούς που τις συστήνουν κατέδειξε και κατά δήλωση της ευρωπαϊκής ελίτ πως η “αριστερή” διακυβέρνηση απεδείχθη η ικανότερη ώστε να ολοκληρώσει χωρίς ιδιαίτερους κλυδωνισμούς τη συντριβή των κοινών και τη διάλυση του κοινωνικού συμβολαίου.

Τι μπορεί να σηματοδοτούν όμως για τη σύγχρονη Ευρώπη λέξεις όπως έθνος-κράτος, κοινωνικό συμβόλαιο, αντιπροσώπευση, πρόοδος, ανάπτυξη; Τι έχει απομείνει άραγε σήμερα από τις αφετηριακές εξαγγελίες περί ελευθερίας, ισότητας και αδελφοσύνης; Οι παραδοσιακοί διαχωρισμοί καθίστανται αναχρονιστικοί καθώς εδραιώνεται πλέον η πολιτειακή ισχύς της οικονομικής σφαίρας αφού η πολιτειακή και πολιτική ζωή βουλιάζει στην οικονομία της αγοράς και των διάχυτων οικονομικο-πολιτικών δικτύων υπερεθνικής εξουσίας συντρίβοντας τη δυνατότητα του πολίτη να συμμετέχει καθοριστικά στην

απόφαση. Τι σημαίνει να είσαι πολίτης σήμερα στη Ευρώπη; Η διάκριση δημοσίου και ιδιωτικού έχει πλήρως διαρραγεί, και η έννοια του πολίτη απαξιώνεται επειδή εκφράζει τον κατακερματισμό και την πολιτική αδυναμία των πολιτών απέναντι στις παντοδύναμες ελίτ. Ο πολίτης δεν έχει πραγματικό λόγο στην απόφαση, γεγονός που εκδηλώθηκε ξανά με τεράστια σαφήνεια μετά και το τελευταίο δημοψήφισμα. Η Ε.Ε. ενσαρκώνει σήμερα μια συγκεντρωτική δομή ολιγαρχικού τύπου που τείνει διαρκώς σε γιγαντισμό. Στον πυρήνα της ευρωπαϊκής λογικής και φαντασίας βρίσκεται η αντίληψη πως όλα κινούνται γύρω απ' την οικονομία επιβάλλοντας έναν πολιτισμό της οικονομίας σε έναν διαρκή επαναπροσδιορισμό με όρους χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης. Γινόμαστε καθημερινά μάρτυρες μέσα από ένα πλήθος γεγονότων, της συντριπτικής υπεροχής της κερδοσκοπίας που αδηφάγα επιχειρεί να ιδιωτικοποιήσει το σύνολο των κοινών υπό το γυμνό πέπλο της ανάπτυξης, διαμορφώνοντας ένα αδιάσπαστο συνεχές περιφράξεων. Η Ευρώπη διαχωρίζεται σε ζώνες υψηλής τεχνολογικής ανάπτυξης, ειδικές ζώνες όπου το δίκαιο περιστέλλεται ανά περίσταση και ζώνες ανομίας.

Τα παγκόσμια πλέον δίκτυα οικονομικής εξουσίας που επικαθορίζουν τις αποφάσεις για το μέλλον των κοινωνιών, μετασχηματίζουν το κράτος σε έναν θεσμό θωράκισης της δημόσιας ασφάλειας και υλοποίησης των κυρίαρχων επιταγών. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό είναι το παράδειγμα των Σκουριών όπου η κρατική δομή αναλαμβάνει τον ρόλο του αστυνόμου μεταξύ της κερδοσκοπίας της Eldorado Gold και της τοπικής κοινωνίας εις βάρος φυσικά των τοπικών αντιστάσεων. Ακόμα, η υιοθέτηση κεϋνσιανών πολιτικών στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον έδειξε γρήγορα τα όριά της. Η σχετική αποτελεσματικότητα των παραπάνω πολιτικών, που εδραζόταν στις πρώτες δεκαετίες μεταπολεμικά, βασιζόταν στην ικανότητα των κυβερνήσεων να ελέγχουν με νομισματικά και δημοσιονομικά μέτρα το επίπεδο της απασχόλησης, τον ρυθμό της ανάπτυξης, το επίπεδο των τιμών και το εξωτερικό ισοζύγιο. Η έξοδος από τις κλειστές οικονομίες σε μια διευρυμένη αγορά πολλαπλών διαστρωματώσεων, η υπερδιόγκωση του οικολογικού αποτυπώματος με την ταυτόχρονη υφεσιακή τάση

της παγκόσμιας οικονομίας –προς πείσμα και των αριστερών επιδιώξεων για νέες αναπτυξιακές διαδρομές– και η υποβάθμιση της κρατικής πολιτικής ισχύος σημαδεύει το ήδη απονεκρωμένο σώμα της κρατικής εξουσίας με όρους κυρίαρχης εθνικής πολιτικής. Η νεοφιλελεύθερη σκακιέρα απορροφά την εθνική πολιτική της σοσιαλδημοκρατίας καθιστώντας την αντιμνημονιακή συνθηματολογία και το κεϋνσιανό πρόγραμμα σε έσχατης πολιτικής σημασίας διεκδικήσεις. Βέβαια, ο τραγέλαφος των αριστερίστικων οραμάτων επίλυσης των προβλημάτων δια της εξόδου από το ενωσιακό μόρφωμα παραγνωρίζει αφενός την εξωτερική απόδοση της ισοτιμίας του εσωτερικού νομίσματος και αφετέρου την ισχύ των παγκόσμιων δικτύων εξουσίας με την παράλληλη καθυπόταξη κρατών εκτός Ε.Ε. από τα εν λόγω δίκτυα.

Η εξαγγελία του δημοψηφίσματος αποκάλυψε με διαφάνεια την αμηχανία και τον συνολικό αυτοεγκλωβισμό του πολιτικού σχεδιασμού και της κυρίαρχης ρητορικής του Σύριζα. Η «πολιτική του εφικτού», που προσέβλεπε σε μια αμοιβαία επωφελή λύση, καθαίρεσε γρήγορα την πολλαχώς καθαγιασμένη «αριστερή» διαχείριση του κράτους υπό την προωθητική αντιπολίτευση των κινημάτων και καθιέρωσε την παραγωγή ενός λόγου επαναθεμελίωσης της «μη εναλλακτικής». Άλλωστε, η αποφυγή κριτικής των μετασχηματισμών της σύγχρονης κρατικής δομής και του επελαύνοντος οικονομισμού προς όλα τα πεδία της ζωής που οδήγησε στην απογύμνωση του αριστερού λόγου, είχε να αντιμετωπίσει και τη νέα συμφωνία της TTIP. Η διχοτομική διαίρεση της κοινωνίας σε δύο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, που κατασκεύασε το εύπεπτο και λαϊκίστικο δίλημμα της εξόδου από το μνημόνιο και κατέληξε στο δημοψήφισμα, οικοδόμησε τους όρους της ήττας μέσα από τη μη διαχειρισιμότητα του ΟΧΙ και την υπογραφή της νέας συμφωνίας. Η διεξαγωγή του δημοψηφίσματος δεν σηματοδότησε επ’ ουδενί την άσκηση κοινωνικής εξουσίας με δημοκρατικές συντεταγμένες. Παρουσίασε όμως μια κοινωνική δυναμική με τεράστια εσωτερική ρευστότητα αλλά και σαφή διατεταγμένη οριοθέτηση που εκφράστηκε συντριπτικά.

Τα φαντάσματα μιας σύγχρονης αριστερής κρατικής ηγεμονίας και μιας σύζευξης με διαχωρισμούς μεταξύ αριστερής διακυβέρνησης και κοινωνικών κινημάτων εξανεμίστηκαν ταχύτατα, με τον αριστερό κυβερνητισμό να ολισθαίνει ολικά σε έναν αυταρχικό φιλελευθερισμό και να καθηλώνει τα κινήματα επιζητώντας την κρατικοποίησή τους. Η αποτυχία της αριστερής διακυβέρνησης δεν καταδεικνύει την αδυναμία της ηγεσίας του Σύριζα να διαπραγματευτεί και να υλοποιήσει τον πολιτικό της προγραμματισμό αλλά αναφέρεται στο σύνολο της αριστερής στρατηγικής και ρητορικής και στην καθολική φαντασίωσή της για την εφόρμηση στην κρατική εξουσία και την εναλλακτική της διαχείριση. Το γεγονός αυτό συμπαρασύρει το σύνολο του αριστερού λόγου, ο οποίος σε όλες τις εκφράσεις του είναι άρρηκτα συνυφασμένος με την πρόσδεση στην κρατική εξουσία. Η κρατική δομή έχει περιέλθει σε μια ψυχρή και αναποτελεσματική διαχειρισιμότητα, μετατρέποντας τους επίδοξους εραστές της σε υπαλληλικό προσωπικό. Η αριστερή περιπλάνηση στην εξουσία έδειξε ξανά τα όριά της. Ας μη γυρεύουν οι αστερισμοί του αριστερισμού την ανικανότητά τους να εισέλθουν στο κοινοβούλιο στην ανωριμότητα των συνθηκών.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 18

Δεν πάω διακοπές…

Νίκος Κουφόπουλος

Εδώ ο κοσμος καίγεται, και εγω εχω το… χαβά μου,
θα πειτε φιλοι. Δίκαια. Η ευθυνη είναι δικια μου.
Μα πρεπει ολους εγκαιρα να σας ενημερωσω.
Μην πειτε, εμεις δεν ξεραμε. Τα λεω για να σας… σώσω.
Και ισως σκεφτείτε, ποιος εισαι εσυ, που θες να σώσεις άλλους.
Σωστη είναι αυτή η σκέψη σας. Ταιριάζει σε μεγάλους.

Πίσω το παίρνω αυτό ευθύς. Η εκφραση ηταν λάθος.
Βλέπετε, με παρέσυρε, της ποίησης το πάθος.
Και ισως, πώς να σας το πω. Μια ματαιοδοξια,
πως τα δικα μου κειμενα, σπουδαία εχουν αξια.
Ρε τι τραβαμε ολοι εμεις οι ποιητες στα αληθεια.
Αφου ωρες-ωρες σκεφτομαι, να έγραφα παραμυθια,
μοναχα. Για μικρα παιδια. Με μαγισσες και δρακους.
Ή σε συνεργεια της ΔΕΗ να εσκαβα. Να ανοιγα λάκκους.
(θυμήθηκα τον πατέρα μου. Αυτά έκανε εκείνος.
Έσκαβε μια ολόκληρη ζωή. Μα ήταν μάγκας. Φίνος.)
Όμως είναι κουραστικό το σκαψιμο. Το ξερω.
Οποτε μια, συμβουλη εχω να σας προσφερω.
Οποιος γουσταρει εχει καλως. Ας κατσει να διαβασει.
Και υποσχομαι ειλικρινά, μαλλον πως δεν θα χασει.
Διαβαστε με προσεκτικα, κλειστε το κινητο σας,
και πειτε τα και όλα αυτά σε κάποια/ον κολλητή/ό σας:

Δεν παω φετος διακοπες. Θα μεινω στην Αθηνα,
και όπως λεγαν οι παλιοι, θα τα περασω φινα.
Βαρεθηκα με τα νησια και με ολο αυτό το… πράμα.
Για δεκα μερες διακοπες, βιωνεις ένα δραμα.
Ταλαιπωρια, κινηση, ζεστη φριχτη, ιδρωτας.
Πολλες φορες μου φαινονταν να γινομαι… Ευρώτας.
Καραβια πήχτρα, και νησια ετοιμα να βουλιαξουν.
Ξενερωτοι μικροαστοι, δεν ξερουν… τι να φτιαξουν.
Με αθλιες παντοφλες και γυαλια απομιμηση του Gucci,
νομιζει η… Παναγιωταινα, πως είναι η Μπελουτσι.
(Δεν με πειραζει το φθηνο, το γουστο στηλιτεύω.
Το ομορφο, και το απλο τριγυρω μου γυρευω.)
Εχουν μαζι την πεθερα και… καθονται στα αγκαθια.
Στη θαλασσα τα φαγητα φερνουνε σε καλαθια.
Και εκει που εισαι ησυχος σε καποια παραλια,
ξαφνου ακουγονται ουρλιαχτα: «Το φρουτο σου Μαριαααααααααα».
Πετάγεσαι ολοτρομος. Γαμωτο τι εχει γινει;
Και βλεπεις τριχρονο μικρο με ολοσωμο μπικινι,
μια μανα να το κυνηγα, έξαλλη να το πιασει
και με φωνες στον αντρα της: «Τρεξε κι εσυ θαναση».

Ουρλιαζει ευθυς το τριχρονο, πολεμικη σειρηνα.
Σκεφτεσαι: θεε μου ας ημουνα καλύτερα στην Κινα.

Αν σε δωματιο θες να πας, φιλε μου γαμησε τα.
Αθλια κρεβατια, τριζουνε. Βρωμικη τουαλετα.
Ένα air condition βαλανε και μια tv μικρουλα
και νομισαν πως εχουνε βιλα στη Σπετσοπουλα.
Κατι μαλακες, αχρειοι χωριατες και ψαραδες.
Τη μανα τους θα πουλαγαν για… ακομα δυο παραδες.
Τωρα μη μου αρχισετε, οι ψαραδες αν είναι η αιτια;
Εγω για αλλα σας μιλω. Για την νοοτροπία.
Και μην μου πειτε τα γνωστα, δεν είναι ολοι ιδιοι.
Αν καπου υπαρχει ενας καλος, μαλλον θα… εχει φυγει.
Ενταξει ισως νομιζετε πως ταχα υπερβαλλω.
Εγω όμως στα δωματια τους δεν θελω να… με βαλω.
Και αν με κατηγορησετε για εστέτ ταχα μου σταση,
αν ειστε μαγκες μια φορα, βγειτε με το… θαναση.
θυμαστε που σας ελεγα, αυτόν στην παραλια
που ειχε μαζι του: τη γιαγια, την πεθερα, την θεια.

Μετα ο ντοπιος θα σας πει για του νησιου τα μερη,
που δεν υπαρχουν πουθενα και μονο αυτος τα ξερει.
Για μια σπηλια που ερχεται απ’ τη μυθολογια,
και αν τυχει και σε παει εκει, βλεπεις… μια μαλακια.
Μια σπηλια που σαν κι αυτή, υπαρχουνε χιλιαδες,
σε όλα συνηθως τα βουνα. Καποιες και σε κοιλαδες.
Τα πανηγύρια τους, φριχτα. Μονο για… Γιαπωνεζους.
Οι βορειοι δεν τσιμπανε πια. Ισως και για… Κινεζους.
Οι Σουηδεζες οι ξανθιες που καποτε ζητουσαν
νησιωτη Ελληνα εραστη, και ευκολα τσιμπουσαν,
δεν αντεξαν την μυρωδια της στανης. Δεν ξαναρθαν.
Και αναρωτιουνται μονες τους, πώς διαολο την παθαν.

Τα καμπινγκ συνηθως αθλια. Ενας πανω στον άλλο.
Βαλε τον κωλο σου πιο κει τα ποδια μου να βαλω.
Και ολο και θα βρεθουν δυο-τρεις με μια κιθαρα φρικη,
«Να μ’ αγαπας…», θα παιζουνε και εσυ θα λες: η Κιρκη,
δεν τους ακουει γαμωτο μου, γουρουνια να τους κανει;

Και αντε για εικοστη φορα ξανα τον… Πεχλιβανη.
θεε εσυ της μουσικης, πού εισαι τοση ωρα;
Την πατησες, λεει ο θεος. Μοναχος εισαι τωρα.
Σου ειπα εγω στην Νισυρο να πας το καλοκαιρι;
-Τυχαια το ειπα το νησι. Κι αυτό ο θεος το ξερει.-

Και λες θα παω ελευθερο καμπιγκ. Θα ειμαι μονος.
Η θαλασσα, ο ουρανος όμως… και ο αστυνομος.
Νυχτα και βλεπεις δυο φακους, στη μουρη σου τα φωτα:
Απαγορευεται σου λεν. Δεν είναι σαν και πρωτα.
Μαζευτε τα και φυγετε, γιατι αλλιως στο τμημα,
θα κανετε ολοι διακοπες και αυτό θα είναι κριμα.
Εχουν και κανα δυο σκυλια, ψαχνουν για κανα μπαφο.
Και λες, γαμωτο μου γιατι εγω τωρα να την παθω;
Εισαι και μερες αλουστος, σε τρωει το αλατι.
Ρε συ μωρο μου, ξυσε μου λιγο παλι την πλατη;
Ζεστες πινεις τις μπυρες σου. Μιλας με τα… πουρναρια,
και σου την πεφτουν και συχνα φιδια, σκορπιοι και… κριαρια.

Ο άλλος λεει μονος μου θα παω. Εγω και η φυση.
Τον εαυτό μου για να βρω που εχω αμελήσει.
Φιλε μου πηγαινε οπου θες, τον εαυτο σου ψαξε.
Και αν τον βρεις στην ερημια, τοτε κατσε και γραψε.
Ισως να σε διαβασουμε αν μας τα πεις ωραια.

Όμως εμεις, συγχωρα μας, γουσταρουμε παρεα.
Τους φιλους μας, τις φιλες μας, κοσμο πολύ τριγύρω.
Τις μπυρες κρυες θελουμε, εστω κι αν τρωμε… γύρο.
Εμεις βολτες θα κανουμε στην ομορφη Αθηνα.
Τωρα που φυγατε ολοι σας, θυμιζει μπαλαρινα,
που ομορφη λικνίζεται στους ηχους καποιου πιανου.
Μετα στο μπαρ ολοι μαζι του φιλου μου του Πανου.
Ανετοι, φρεσκιοι, καθαροι, θα πινουμε ποτακια,
και θα φλερταρουμε κομψα τα ομορφα κοριτσακια.
Οι κουβεντες μας για ποιητες, για μουσικες, για όλα,
κι όχι… πώς φτιαχνει μουσακα η μανα του Νικολα,
και πως αρεσουν στη Μιμη τα φρεσκα φασολακια,
και όταν ακουει τη Βανδη την πιανουν τα μερακια.

Εντάξει φιλοι, ο καθείς όπως αυτος γουσταρει.
Όμως ο λιθος ο ευτελής… δεν είν’ κεχριμπαρι.
Ελπιζω να με «πιασατε» με όλα αυτά που ειπα,
και όχι να εκανα απλως… εις το κενο μια τρυπα.
Καποιοι θα διαφωνησετε και αυτό δε με ξενιζει.
θα ηθελα όμως να εβλεπα κάθε έναν όταν γυριζει.
Και αν οσα ειπα ψεματα τα βρει και κακοήθεια,
υποσχομαι για μηνες τρεις να τρωω μονο… ρεβυθια.
Και συντομα δημοσια συγνωμη θα ζητησω,
κι άλλη φορα υποσχομαι να μην σας ενοχλησω.

Με αυτά τα λιγα φιλοι μου λεω να σας αφησω.
Με ποιηματακι ομορφο θα σας καληνυχτισω.
Και αν καποιος από σας παει στην Λισσαβονα,
ισως το καλοκαιρι ή ισως το χειμωνα,
ας με διαβασει για να ξερει τι και πώς.
Και ας γινει ο Πεσσόα, φιλος του καλος:

Για σένα της Λισσαβόνας επισκέπτη

Για σένα, της Λισσαβόνας όμορφε επισκέπτη,
τα λόγια κάθομαι και γράφω ετούτα στο χαρτί.
Να μην χαθείς, μην μπερδευτείς,
Σαν ξένος να ρωτάς να μη χρειαστείς.
Να ξέρεις πού πηγαίνεις, κάθε μέρα. Τι θα δεις.

Μην νιώσεις αφιλόξενα εκεί και μοναξιά.
Με σε τρομάξουν άνεμοι που δεν είναι δικοί σου.
Μη σε πληγώσουνε φεγγάρια πονηρά.
Τα άγνωστα μέρη να μην τα φοβηθείς.
Και αν με χρειαστείς να με ζητήσεις. Μην ντραπείς.

Ρώτα τους ντόπιους να σου πουν για έναν ταξιδευτή.
Βάσκο Ντε Γκάμα ήταν το όνομα του.
Με ιστιοφόρο έφυγε κάποτε από εκεί.
Καινούριους τόπους λένε, έψαχνε. Καινούρια γη.
Άλλοι όμως, πως αγάπησε μακριά, μια όμορφη μικρή.

Εφτά λόφοι ήταν αρκετοί η πόλη επάνω να απλωθεί.

Ο Τάγος ποταμός της πλένει κάθε βράδυ το κορμί.
Να μη χαθείς στα ανηφορικά, στενά
και ελικοειδή παράξενα σοκάκια.
Σαν το κοντορεβιθούλη, να ρίχνεις χαλικάκια.

Κι αν δεις τις καραβέλες να έρχονται από μακριά,
με τα πανιά τους στα κατάρτια όλα ανοιγμένα,
μη φοβηθείς. Δεν είναι άγριοι πειρατές.
Απ' τις Ινδίες, απ' την Κίνα, από την Αφρική,
φέρνουν μπαχαρικά, υφάσματα και λιχουδιές.

«Μικρή αλήθεια που αντανακλά ο ποταμός»,
έτσι την είχε ονομάσει ο δικός τους, ο Πεσσόα.
Ζωγραφιστά πλακάκια στις προσόψεις, δίνουν φως.
Αν θα πεινάσεις, μπακαλιάρο να ζητήσεις Γκόμες Ντε Σα.
Τα βράδια συντροφιά σου θα είναι του Πόρτο τα κρασιά.

Ψηλά αν θα πας, στο Castelo de Sao Jorge,
θα ακούσεις fados. Είναι τραγούδια λυπημένα.
Λένε για αγάπες που δεν μπόρεσαν…
Για έρωτες λένε, που δεν πρόλαβαν…
θα μου άρεσε εκεί να θυμηθείς λίγο και εμένα…..

Υ.Γ. Εδώ ελευθερα Εξαρχεια…
nikos1789@gmail.com

Η Αλίκη στη Χώρα του Brexit

Αλέξανδρος Σχισμένος

«Όταν χρησιμοποιώ μια λέξη, είπε ο Χάμπτυ Ντάμπτυ σαρκαστικά, «σημαίνει επακριβώς ό,τι εγώ επιλέγω να σημαίνει – ούτε κάτι λιγότερο ούτε κάτι περισσότερο».
«Το ερώτημα είναι», είπε η Αλίκη, «εάν είσαι σε θέση να κάνεις

τις λέξεις να σημαίνουν τόσα διαφορετικά πράγματα».
«Το ερώτημα είναι», απάντησε ο Χάμπτυ Ντάμπτυ, «ποιος θα είναι ο κυρίαρχος – αυτό είναι όλο».[1]

Η παραπάνω ιστορία έχει γίνει πιο γνωστή από το βιβλίο στο οποίο περιέχεται και λίγοι μαθαίνουν ότι τελικά ο αυγοκέφαλος Χάμπτυ έπεσε από τον τοίχο και έσπασε το τσόφλι του. Οι περισσότεροι εντυπωσιάζονται από την κυριαρχία επί της γλώσσας. Το ενδιαφέρον βέβαια είναι ότι, για να ανακηρύξει ο Χάμπτυ την κυριαρχία του επί των λέξεων, αναγκάζεται να χρησιμοποιήσει τη συμβατική σημασία των λέξεων, ειδάλλως δεν θα γινόταν κατανοητός.
θα έπεφτε σε αυτιστικό παραλήρημα.

Για να εγκαθιδρύσει την Ηγεμονία του επί της Καινοτομίας, για να γίνει κυρίαρχος των Σημασιών, πρέπει να το κάνει στο έδαφος του ήδη υπάρχοντος, με τα διαθέσιμα υλικά, με τις λέξεις που ισχύουν για όλους, πρέπει δηλαδή να αποδεχθεί και να υποταχτεί στην κυριαρχία των Σημασιών. Γιατί οι λέξεις σημαίνουν κάτι. Και ο έλεγχος των Σημασιών είναι ο σκοπός, όχι η ευχέρεια, κάθε εγκαθιδρυμένης κυριαρχίας. Σκοπός γλιστερός και διαρκής, γιατί πραγματικά, κύριος των Σημασιών είναι το θεσμισμένο κοινωνικό φαντασιακό και καθώς οι παραδοσιακές δομές αντιπροσώπευσης καταρρέουν, το θεσμίζον κοινωνικό φαντασιακό ξεχύνεται σε χίλια ρυάκια, μέσα από συντρίμμια, βαλτώνει σε μικρές λίμνες, γκρεμίζει αποσαθρωμένα φράγματα, αναζητεί έναν νέο ορίζοντα, αλλά δεν ελέγχεται. Οι νέες σημασίες δεν αναδύονται ως ηγεμονικές.

Κάποιοι βέβαια, ακούνε το Χάμπτυ-Ντάμπτυ και αναζητούν μια νέα ‘Ηγεμονία’ ή μια νέα ‘Αφήγηση’, ακριβώς γιατί δεν διαβάζουν ολόκληρη την Ιστορία, αλλά ό,τι τους συμφέρει. Ας πάρουμε για παράδειγμα την φιλολογία γύρω από το βρετανικό δημοψήφισμα.

Κατά περίεργο τρόπο, είδαμε διάφορους Έλληνες αναλυτές, αριστερά και δεξιά να ερμηνεύουν το δημοψήφισμα με βαλκανικούς όρους, όπως κάνουμε οι επαρχιώτες. Ήδη, από την προηγούμενη του Brexit εβδομάδα, τα σημάδια ήταν εμφανή με τη δολοφονία

της βουλευτή των Εργατικών Τζο Κοξ από έναν Άγγλο φασίστα, που ο Δελαστίκ βιάστηκε να ξεσκεπάσει αποδίδοντας τον φόνο στον Τζέημς Μποντ (και τις μυστικές υπηρεσίες υπέρ του Bremain). Γνωστοί επίσης οι πανηγυρισμοί κάποιων αριστερών για τη 'ψήφο ανεξαρτησίας' (της Μ. Βρετανίας, ξεχνώντας, όπως είπε και ο Άγγλος κωμικός John Oliver, ότι όλες οι 'ημέρες ανεξαρτησίας' παγκοσμίως γιορτάζουν την ανεξαρτησία ΑΠΟ την Μ. Βρετανία). Δεν αξίζουν σχολιασμό.

Όμως δεν την πάτησαν μόνο οι ντόπιοι, την πάτησαν και οι Εγγλέζοι. Την πάτησε ο Κάμερον, που στήριξε την πρωθυπουργία του στην υπόσχεση του δημοψηφίσματος. Την πάτησαν και ο Τζόνσον και ο Φαράντζ, που δεν πίστευαν ότι θα πετύχουν την έξοδο που είχαν ως εκλογικό καρότο και τώρα έρχονται προ των ευθυνών τους.

Την πάτησε ο Κάμερον, γιατί δεν έμαθε να χρησιμοποιεί τη 'δημιουργική ασάφεια', αυτό το Βαρουφάκειο πολιτικό 'υπερόπλο'. Αντί να κάνει ένα δημοψήφισμα σαν το ελληνικό, του ειδικού και του αορίστου [«Πρέπει να γίνει αποδεκτό το σχέδιο συμφωνίας, το οποίο κατέθεσαν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στο Eurogroup της 25.06.2015 και αποτελείται από δύο μέρη, τα οποία συγκροτούν την ενιαία πρότασή τους; Το πρώτο έγγραφο τιτλοφορείται «Reforms for the completion of the Current Program and Beyond» («Μεταρρυθμίσεις για την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος και πέραν αυτού») και το δεύτερο «Preliminary Debt sustainability analysis» («Προκαταρκτική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους»);], έκανε ένα δημοψήφισμα του γενικού και προσδιορισμένου («θα πρέπει το Ηνωμένο Βασίλειο να παραμείνει μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή να αποχωρήσει από την Ευρωπαϊκή Ένωση;»). Ηλίθια βρετανική τακτική, να θέτεις ακριβή ερωτήματα που παίρνουν σαφείς απαντήσεις, απομεινάρι μιας εποχής που το βρετανικό κοινοβούλιο σε συνεργασία με το Στέμμα ήταν οι κυρίαρχοι πολιτικοί θεσμοί διεθνώς. Και ποιο ήταν τελικά το αποτέλεσμα;

Εκτός από το Λονδίνο, τη Σκωτία και τη Βόρεια Ιρλανδία, την

Βρετανία του σινεμά δηλαδή, οι υπόλοιποι στο Ηνωμένο Βασίλειο ψήφισαν Brexit.

Τώρα, οι λέξεις σημαίνουν κάτι που οι κυρίαρχοι δεν μπορούν να διαχειριστούν. Τώρα, ο Κάμερον δεν μπορεί να κάνει Τσιπρική κωλοτούμπα και έτσι, παραιτήθηκε και σιγοσβήνει από τον πολιτικό χάρτη. Στη Μ. Βρετανία η πολιτική σκηνή καταρρέει, και τα δύο μεγάλα κόμματα είναι σε εμφύλιο, κόσμος κατεβαίνει σε πορείες, όλοι ψάχνουν την κωλοτούμπα αλλά κωλοτούμπα δεν γίνεται πια. Το όνειρο του Σαρλ Ντε Γκωλ, 'Η Ενωμένη Ευρώπη από τα Ουράλια ΕΩΣ τη Μάγχη' φαίνεται να υλοποιείται. Ή μήπως θα υλοποιηθεί το παλαιό εκείνο 'Festung Europa' της Βέρμαχτ ή άραγε ο παλαιότερος ακόμη Ναπολεόντειος 'Ηπειρωτικός Αποκλεισμός';

Ο πρώην δήμαρχος του Λονδίνου και νυν 'στρατηγός' του Brexit Μπόρις Τζόνσον, με ύφος μελαγχολικό και τσιπρικό, δήλωσε το επόμενο του δημοψηφίσματος πρωινό ευτυχής που η χώρα του φεύγει από την 'υπερεθνική' (sic) ένωση, αλλά προειδοποίησε ότι δεν πρέπει να βιαστεί να φύγει (δεν έχει κατατεθεί το αίτημα αποχώρησης σύμφωνα με το Άρθρο 50 που θα ξεκινήσει επίσημα τη διετή διαδικασία). Με την παραίτηση του Κάμερον και μετά την Σύνοδο των 27 υπολοίπων κυβερνήσεων της Ε.Ε. η Μ. Βρετανία πήρε παράταση μέχρι το Σεπτέμβρη, ή επ' αόριστον. Ούτε οι Άγγλοι εθνικιστές τύπου Τζόνσον, που ήταν τόσο πυρετώδεις τις προηγούμενες εβδομάδες δείχνουν διαθέσιμοι να βγουν από την παράλυση.

Ακούγοντας τον Τζόνσον, αναρωτιέσαι αν είναι το εγγλέζικο φλέγμα που τον εμποδίζει να δείξει τον ενθουσιασμό της Λεπέν. Αντί για τους εθνικιστικούς μύδρους που εξαπέλυσε η τελευταία, αναμένοντας ένα δικό της Frexit, ο Εγγλέζος σιγοψιθυρίζει, παρότι προβάλλεται ως διάδοχος του Κάμερον ή μάλλον ακριβώς για αυτό, ενώ στους δρόμους του Λονδίνου τον γιουχάρουν και εκατοντάδες χιλιάδες Λονδρέζοι απαιτούν την ανεξαρτητοποίηση της πόλης.

Το παράδοξο με τον Αγγλικό εθνικισμό, είναι πως η Αγγλία δεν

υπήρξε πλήρως ανεξάρτητη παρά μόνο για 300 χρόνια από τα τελευταία 1200 (περ.900 – 1016 & 1453-1603). Η Αγγλία δεν υπήρξε ποτέ προτεκτοράτο, αν και κάποτε κομμάτια της βρέθηκαν υπό ρωμαϊκή και αργότερα δανέζικη κατοχή. Όλο τον υπόλοιπο καιρό η Αγγλία υπήρξε (το κυρίαρχο) κομμάτι της Μ. Βρετανίας, του Ην. Βασιλείου, της Βρετανικής Αυτοκρατορίας, της Κοινοπολιτείας διαδοχικά. Ο Αγγλικός εθνικισμός, φυσικά, επικαλείται την βρετανική αυτοκρατορική δόξα του ιμπεριαλισμού προκειμένου να τονωθεί. Όμως αν τέτοια 'δόξα' ανήκει σε κάποιον, αυτοί είναι οι βασιλικοί Οίκοι του Ανόβερο και του Σαξ-Κόμπουργκ-Γκόθα, παρακλάδια των Αψβούργων, γερμανόφωνοι. Ας μην ξεχνάμε ότι το βρετανικό παρακλάδι του Οίκου του Σαξ-Κόμπουργκ-Γκόθα μετονομάστηκε σε Οίκο του Ουίνσδορ κατά τον Α' Π.Π., για να μην θυμίζει την γερμανική καταγωγή των Βρετανών βασιλέων σε καιρό πολέμου με τη Γερμανία.

Ακόμη και στο βασικό στρατιωτικό πεδίο, η 'δόξα' θα ανήκε στα επίλεκτα Σκωτσέζικα τμήματα, τα ίδια που βοήθησαν την καθυπόταξη της Ιρλανδίας και κυβέρνησαν την Ινδία. Ο Μαρξ ήταν υπέρ της βρετανικής αποικιοκρατίας της Ινδίας [2]. Η Μ. Βρετανία υπήρξε η (κατεξοχήν) αυτοκρατορική δύναμη της νεωτερικότητας. Δεν έχει εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα να δώσει, αντιθέτως εναντίον της χτίστηκαν μυριάδες ελευθερωτικοί αγώνες, ήδη από την Αμερικάνικη Επανάσταση. Δεν ήταν προτεκτοράτο όπως τα Βαλκάνια, τα Βαλκάνια ήταν προτεκτοράτο της.

Και στην Νότια Ευρώπη σαν (επί)κυρίαρχοι κατηφόρισαν οι Βρετανοί και δεν πέρασε πολύς καιρός από τότε που ο Τσώρτσιλ έλεγε 'Φερθείτε στην (απελευθερωμένη) Αθήνα σαν κατεχόμενη πόλη'. Ο εγγλέζικος εθνικισμός ιστορικά υπήρξε κατά κύριο λόγο αναμεμειγμένος μέσα στον βρετανικό ιμπεριαλισμό και στην επέκτασή του, στον λευκό ευρωπαϊκό ρατσισμό, το περίφημο 'White man's burden' του Κίπλινγκ και τις ψευδοθεωρίες του Τσάμπερλαιν που θαύμαζε ο Χίτλερ.

Η Μ. Βρετανία (μαζί με τις Η.Π.Α.) υπήρξε επίσης η αιχμή του δόρατος της νεοφιλελεύθερης επέλασης, και η εκπρόσωπος της

Ατλαντικής πολιτικής ατζέντας στην Ε.Ο.Κ. παρά τις αντιστάσεις της Γαλλίας, που δύο φορές έθεσε βέτο στην είσοδο των Βρετανών, για να καμφθεί τελικά το 1973, όταν δεν υπήρχε πια Ντε Γκωλ.

Ένα μεγάλο μέρος των οπαδών του Brexit δήλωναν ότι η Ευρώπη τους καταπιέζει καθώς δεν αφήνει τη Μ. Βρετανία να κλείσει πλήρως τα σύνορα (παρόλο που την αφήνει να έχει την πόρτα μισόκλειστη). Και πάλι όμως, το μεγαλύτερο κομμάτι των μεταναστών εξ Ανατολάς φτάνουν το Νησί βάσει του δικαιώματός τους ως υπήκοοι της Κοινοπολιτείας (Ινδία, Πακιστάν), δικαίωμα που τους παραχωρήθηκε μετά από αιώνες Βρετανικής σκλαβιάς. Η Μ. Βρετανία υπήρξε ο κινητήριος μοχλός της βιομηχανικής, καπιταλιστικής και αποικιοκρατικής παγκοσμιότητας, πριν δώσει τα σκήπτρα αλλού.

Τώρα, η Μ. Βρετανία πέφτει στο παράδοξο:
Γιατί με εθνοκρατικούς όρους, και η Μ. Βρετανία είναι μία ‘υπερεθνική’ ένωση. Δυνάμωσαν οι φωνές από τη Σκωτία (από όσους θέλουν να γίνει επανάληψη του δημοψηφίσματος για έξοδο της Σκωτίας από την Μ. Βρετανία και ένωσή της με την Ε.Ε.) και από την Β. Ιρλανδία (το Σιν Φέιν ζητά δημοψήφισμα για ένωση του ιρλανδικού νησιού, με την αιτιολογία πως η Συμφωνία της Μεγάλης Παρασκευής συνάφθηκε με μία ευρωπαϊκή Μ. Βρετανία, που δεν απαιτούσε συνοριακούς ελέγχους στο Σμαραγδένιο Νησί). Οι δύο περιοχές ψήφισαν Bremain, όπως και το Λονδίνο (οι τραπεζίτες του Σίτυ σκέφτονται πικρόχολα ότι θα έπρεπε να φύγει το Λονδίνο από την Βρετανία, ενώ ο λαός του Λονδίνου συμφωνεί μαζί τους καθώς φαίνεται).

Όσοι γνωρίζουν το Λονδίνο και κατανοούν τη διαφορά της παγκόσμιας αυτής μητρόπολης από την υπόλοιπη Αγγλία και Ουαλία, καταλαβαίνουν ότι το αίτημα για ανεξαρτητοποίηση του Λονδίνου από τη Μ. Βρετανία και εισδοχή του στην Ε.Ε. είναι σε μεγάλο βαθμό ρεαλιστικό. Τόσο ρεαλιστικό που υπογραμμίζει (όπως και όλες οι εξελίξεις) την κατάρρευση της παραδοσιακής εθνικής πολιτικής. Παρότι τα εθνοκρατικά επιχειρήματα της ‘αυτοδιάθεσης’ κυκλοφορούν ευρέως, δεν υπάρχει κανένας

εθνοκρατικός θεσμός αντιπροσώπευσης που να έχει ανεξάρτητη ισχύ, δεν υπάρχει στεγανότητα των εθνοκρατικών μηχανισμών.

Το Λονδίνο, πόλη που χρονολογείται πριν την ρωμαϊκή εισβολή στην Γηραιά Αλβιόνα, είναι ένας παγκόσμιος κόμβος που ήδη, πριν την Ένωση των Στεμμάτων του 1707 (κατά τρόπο δυναστικό, αφού δηλαδή οι Σκώτοι Στιούαρτ 'κληρονόμησαν' τον αγγλικό θρόνο) υπερέβαινε τα στενά όρια του νησιού. Η οικονομική και κοινωνική ζωή της πόλης ξεπερνούσε τα εθνικά σύνορα όσο η αυτοκρατορία επεκτεινόταν και η επιρροή του Λονδίνου συνέπιπτε με την παγκόσμια έκταση της Βρετανικής Αυτοκρατορίας ήδη πριν την Βιομηχανική Επανάσταση.

Το Λονδίνο δεν υπήρξε ποτέ πραγματικά αμιγώς αγγλική πόλη. Μια ματιά στο Μπρέμινγκχαμ, τη δεύτερη πόλη του νησιού, αρκεί για να πείσει. Οπότε, ένα ανεξάρτητο Λονδίνο δεν είναι όπως θα λέγαμε ένα ανεξάρτητο Αγρίνιο, αλλά περισσότερο μια ευρωπαϊκή Σιγκαπούρη (η οποία ιδρύθηκε το 1819 από τον Σερ Στάμφορντ Ραφλς, Άγγλο που γεννήθηκε στη Τζαμάικα και πέθανε στο Λονδίνο – σε ποιο εθνοκράτος ακριβώς δηλαδή;).

Η Μεγάλη Βρετανία, παρότι περιγράφεται ως 'συνταγματική μοναρχία' δεν έχει Σύνταγμα, αντιθέτως έχει μία σειρά από επίσημα έγγραφα, που χρονολογούνται ήδη από τον καιρό της Μάγκνα Κάρτα, και περιλαμβάνουν τις Πράξεις του Κοινοβουλίου. Ιδρυτικές πράξεις της Μ. Βρετανίας είναι οι Ενωτικές Πράξεις με τη Σκωτία (1707- οικειοθελώς) και την Ιρλανδία (1801- βιάιως), και ανασυντακτική η Ιρλανδική Ανεξαρτησία (τμηματικώς, μετά από δημοψήφισμα στο Βορρά) του 1922.

Όλες οι ιστορικές επεκτάσεις και επικαλύψεις της Μ. Βρετανίας βγήκαν σαν ραφές στην επιφάνεια μετά το δημοψήφισμα. Εξίσου, οι περιπλοκότητες του Βρετανικού δικαίου (που είναι περισσότερο εμπειρικό και δίνει βαρύτητα στην αρχή του δεδικασμένου) και οι ιδιαιτερότητες του βασιλείου (του οποίου η μονάρχης είναι επίσης μονάρχης – επικεφαλής και της 'υπερεθνικής' Κοινοπολιτείας και κεφαλή της Αγγλικανικής Εκκλησίας και των απανταχού Αγγλικανών) αφήνουν πολλά

περιθώρια για παρεξηγήσεις.

Σίγουρα ένα Grexit θα ήταν εντελώς άλλη κατάσταση, όπως όμως και ένα Frexit. Ας δούμε απλώς το ηλικιακό χάσμα. Κυρίως οι συνταξιούχοι (οι οποίοι έχουν βιωματική ανάμνηση της προ-Ε.Ε. Μεγάλης Βρετανίας) ψήφισαν το Brexit, ενώ οι νέοι ψήφισαν το Bremain .Οι περιπλοκές απόκτησης της βρετανικής υπηκοότητας απέκλεισαν από την ψήφο ένα μεγάλο ποσοστό μεταναστών που όμως ζουν στην βρετανική νήσο, συντριπτικά δε, στο Λονδίνο.

Όπως λέγαμε, βρετανικός εθνικισμός δεν υπήρχε, υπάρχει αγγλικός εθνικισμός και βρετανικός αυτοκρατορικός επεκτατισμός. Ίσως το αποτέλεσμα δείχνει ότι ο δεύτερος συρρικνώθηκε πλέον στα όρια του πρώτου, κυριαρχώντας στην αγγλική ύπαιθρο.

Αλλά δείχνει επίσης ότι η αίσθηση αποξένωσης που προκαλεί η μεταφορά της πολιτικής ισχύος σε υπερκρατικές γραφειοκρατίες και πολυεθνικούς οικονομικούς μηχανισμούς, η κατάρρευση της εμπιστοσύνης στις εθνοκρατικές δομές αντιπροσώπευσης, κυριαρχεί έναντι κάθε κανονικότητας.

Μέσα σε ένα αποπνικτικό παρόν, υπάρχει διάχυτη διάθεση για απόδραση προς το μέλλον, αλλά τίποτε δεν εξασφαλίζει τι μέλλον θα είναι αυτό – εξαρτάται π.χ. από το πόσο συμπίπτει η επιρροή του (στενού) αγγλικού εθνικισμού με την κοινωνική δυσαρέσκεια του πληθυσμού. Οι εθνικιστικοί λήροι και η άνοδος των εθνικιστικών κομμάτων δεν οδηγούν σε κάποια εθνική πολιτεία, αλλά στο ξενοφοβικό αδιέξοδο, σαν αντανακλαστικά κενά νοήματος, αφού δεν υπάρχει εθνική στεγανότητα στον παγκοσμιοποιημένο πλανήτη. Τρέμουν οι άγγλοι εθνικιστές την απώλεια των υπερεθνικών κεφαλαίων και των υπερεθνικών τραστ που συσσωρεύονται στο Λονδίνο.

Παρόλο που οι εθνικιστές τύπου Τζόνσον ήταν η δυνατή φωνή, ακόμη και αυτοί επικαλέστηκαν το ‘δημοκρατικό έλλειμμα’ της Ε.Ε., το προφανές σε όλους, ενώ οι Bremain (όπως ο μουσουλμάνος δήμαρχος του Λονδίνου Σάντι Καν) απέμειναν με

απειλές για την οικονομία.

Η αποτυχία της Ε.Ε. είναι ακριβώς αυτή η αντίθεση δημοκρατίας-οικονομίας που μπορούν να την εκμεταλλευτούν και οι αντιδημοκράτες. Οι ρίζες αυτής της αποτυχίας βρίσκονται στην ίδια την ταύτιση Κράτους – Εξουσίας και την αντίθεση συμφερόντων Κράτους – Κοινωνίας. Αυτή η αποτυχία φυσικά δεν ανήκει μόνο στην Ε.Ε., είναι συνέπεια της παγκόσμιας νεοφιλελεύθερης κυριαρχίας και της καπιταλιστικής ανάπτυξης, συνέπεια του γεγονότος ότι για να έλθει αυτή η 'ανάπτυξη' έπρεπε να στραγγαλισθούν και τα ολίγα ψίχουλα θεσμικής 'δημοκρατίας' των 'ευρωδυτικών' κοινωνιών.

Αρχίσαμε με μία ιστορία γραμμένη από έναν Άγγλο, για την ηγεμονία επί των λέξεων. Από ό,τι φαίνεται δεν είναι επαρκής, ούτε εφικτή αυτή η ηγεμονία. Θα κλείσουμε το μικρό αυτό σημείωμα με το ποίημα ενός άλλου Άγγλου, για την ισχύ των νοημάτων:

"Fools! Who from hence into the notion fall, that vice or virtue there is none at all. If white and black blend, soften, and unite A thousand ways, is there no black or white? Ask your own heart, and nothing is so plain; 'Tis to mistake them, costs the time and pain."
Alexander Pope, An essay on man IV, 1733 –

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:
[1] «Μέσα από τον καθρέπτη», Lewis Carol, 1872.
[2] Με τα λόγια του ίδιου του Μαρξ: 'England, it is true, in causing a social revolution in Hindustan, was actuated only by the vilest interests, and was stupid in her manner of enforcing them. But that is not the question. The question is, can mankind fulfill its destiny without a fundamental revolution in the social state of Asia? If not, whatever may have been the crimes of England she was the unconscious tool of history in bringing about that revolution.' (1853) – Οπότε, όπως καταλαβαίνετε ο Μαρξ καταδίκαζε τα επιμέρους εγκλήματα της πολιτικής των Βρετανών αλλά δικαιολογούσε την

αποικιοκρατία, ως αναγκαία για την πρόοδο της ανθρωπότητας, όποια και αν ήταν αυτά τα εγκλήματα.

Νεοφιλελεύθερη ΕΕ και Ακροδεξιά: Μια Σχέση Διαλεκτικής

Αντώνης Μπρούμας

Η σύγχρονη Ευρώπη σημειώνει ακροδεξιές τάσεις σε επίπεδο εξουσίας. Στη Φινλανδία, στην Πολωνία και στην Ουγγαρία η ακροδεξιά ήδη συμμετέχει στην κυβέρνηση, ενώ στην Ολλανδία, στη Γαλλία και στην Αυστρία αποτελεί την πρώτη πολιτική δύναμη με βάση τις δημοσκοπήσεις. Ακολουθούν σε ακροδεξιά δυναμική χώρες όπως η Δανία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ιταλία. Δεν θα επεκταθούμε εδώ για τις αντίστοιχες τάσεις στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού, που εκδηλώνονται με ακόμη πιο ηχηρά χουλιγουντιανό τρόπο με τους υποψηφίους του Ρεπουμπλικανικού κόμματος για την προεδρία των ΗΠΑ. Πέρα βέβαια από τις κάλπες και την αντιπροσώπευση, τα πράγματα στη βάση των κοινωνιών είναι πολύ πιο σύνθετα, όπου διαδραματίζεται μία άγρια μάχη των ακροδεξιών δυναμικών με τα ζωντανά κομμάτια της κοινωνίας και τα ριζοσπαστικά κοινωνικά κινήματα. Το επιχείρημα του γράφοντος είναι πως η σημερινή ακροδεξιά βρίσκεται σε μία ιδιότυπη διαλεκτική σχέση με τον κυβερνώντα ευρωπαϊκό νεοφιλελευθερισμό και ήδη αναπτύσσει μία δυναμική ηγεμονίας, τουλάχιστον στον πυρήνα της σύγχρονης Ευρώπης.

Η ακροδεξιά σήμερα έχει σύγχρονα αίτια, καινοτόμα χαρακτηριστικά και μεγάλη εμβέλεια. Έτσι, συγκρίσεις με το παρελθόν του φασισμού/ναζισμού είναι σε πολύ μικρό βαθμό

βοηθητικές. Σε γενικές γραμμές, η ακροδεξιά αποτελεί μία κοινωνικο-πολιτική απάντηση στις αρνητικές εξωτερικότητες της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης. Απαντά επίσης στην αποσταθεροποίηση από την αγορά κάθε κοινωνικής δομής, η οποία ξεκινά από το κράτος και τα εταιρικά σχήματα και αγγίζει τις κάθε είδους ανθρώπινες κοινότητες και την οικογένεια. Έτσι λοιπόν, η ακροδεξιά στροφή κομίζει νέα στοιχεία για το κυρίαρχο σύστημα εξουσίας. Μέσα από την αναπόληση ενός παρελθόντος μίας φαντασιακής κοινότητας/έθνους, που σήμερα δέχεται επίθεση από τις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης, συνθέτει μία νέα συγκολλητική ουσία για τις κοινωνίες, που ελλείπει από τους απρόσωπους θεσμούς της εμπορευματικής αγοράς και την αδύναμη κοινότητα του χρήματος.

Η ψευδο-κοινοτική αυτή πρόταση έχει μεγάλη απήχηση σε ομάδες πληθυσμού, όπως οι ευρωπαϊκές μεσαίες τάξεις, που έχουν υποστεί βαθιά αλλοτρίωση/εξατομίκευση από τη λειτουργία της αγοράς και έχουν απολέσει κοινοτικούς δεσμούς του παρελθόντος, ρέποντας έτσι σε έναν –τρομακτικό και για τους ίδιους– κοινωνικό κανιβαλισμό. Επίσης, είναι εξαιρετικά ευνοϊκή για τις κυρίαρχες τάξεις, που στον διαχωρισμό φίλου/εχθρού εύκολα εμπίπτουν εαυτές στην κατηγορία του φίλου, ενώ στην κατηγορία του εχθρού μπορούν εύκολα να νομιμοποιήσουν στη συνείδηση της κοινωνίας διάφορους αποδιοπομπαίους τράγους ως υπαίτιους για τις αρνητικές εξωτερικότητες της κυριαρχίας/εκμετάλλευσής τους πάνω στο κοινωνικό σώμα. Όπως και στον μεσαίωνα που η Εκκλησία κυριαρχούσε και βασάνιζε αλλά οι μάγισσες καίγονταν στην πυρά, έτσι και με τους ακροδεξιού τύπου σύγχρονους, πλην αρχέγονους, δυϊσμούς, οι κυρίαρχες δυνάμεις του σήμερα μπορούν να διαφεύγουν εύκολα από την κοινωνική οργή για την ανισότητα, επενδύοντας στον φόβο για τη διαφορετικότητα.

Τέλος, η ακροδεξιά πρόταση αποτελεί μοναδική ευκαιρία για την επανανομιμοποίηση των πολιτικών θεσμών του έθνους-κράτους, χωρίς να αλλάζει τίποτα στα γενεσιουργά κοινωνικά φαινόμενα της απονομιμοποίησής του. Παλιά οι Ρωμαίοι άρχοντες έδιναν στον λαό άρτο και θεάματα. Τώρα, οι αποσυντιθέμενες δομές των

εθνών-κρατών από τη λαίλαπα της καπιταλιστικής παγκοσμιοποίησης μπορούν να συνεχίζουν τις ίδιες νεοφιλελεύθερες πολιτικές αλλά να αναστείλουν πρόσκαιρα τους ρυθμούς αποσύνθεσής τους πουλώντας εθνική ιδεολογία.

Σε αντίθεση με την προοδευτική απάντηση, που έχει κόστος για το άτομο, αφού απαιτεί ενεργοποίηση και δημιουργία εναλλακτικών κοινωνικών σχέσεων, η ακροδεξιά απάντηση είναι μικρο-κοινωνικά ελκυστική και μακρο-κοινωνικά άμεσα εφαρμόσιμη. Σε πολλά επίπεδα λειτουργεί μάλιστα παραπληρωματικά σε σχέση με τον νεοφιλελευθερισμό. Ενώ στον νεοφιλελευθερισμό η σύνδεση ατόμου – κοινωνίας παρέχεται μέσα από τον απρόσωπο θεσμό της αγοράς, στην ακροδεξιά παρέκκλιση μία τέτοια σύνδεση παρέχει ιδεολογικά στοιχεία που λειτουργούν συμπληρωματικά με την αγορά, όπως την αίσθηση μίας κοινότητας και κοινής μοίρας. Έτσι, η ακροδεξιά πρόταση παρέχει στο άτομο ένα αίσθημα του [ψευδο]ανήκειν χωρίς κανένα προσωπικό κόστος και μια ταυτότητα στη βάση διαχωρισμών φίλος/εχθρός, που δίνει μπούσουλα για την πλοήγηση μέσα σε μία πολυσύνθετη πραγματικότητα. Ταυτόχρονα, βασιζόμενη τυφλά στην ιεραρχία και σε μία πλήρως διαμεσολαβημένη σχέση με την πολιτική, αρκείται στη διαμόρφωση πολιτικής άποψης και στην ανάθεση της διαχείρισης του συλλογικού στους ηγέτες. Καλύπτοντας δε τις κοινωνικές αντιθέσεις μέσα από το έθνος, δεν απαιτεί από το άτομο τη σύγκρουση με τις σχέσεις κυριαρχίας/εκμετάλλευσης, αντίθετα τις συγκαλύπτει, τις νομιμοποιεί ως φίλιες και, τελικά τις επιτείνει.

Εντούτοις, η ακροδεξιά πρόταση για την κοινωνία δεν πέφτει από τον ουρανό. Αντιθέτως, πατά πάνω στα συντρίμμια του κοινωνικού ιστού, που αναπαράγει ο νεοφιλελευθερισμός. Η καθημερινή βιωματική μετατροπή των ανθρώπων ως μέσων προς αλλότριους σκοπούς από τον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό, αποτελεί το ιδανικό υπόστρωμα του ναζισμού για τη μετατροπή των ανθρώπων ως μέσων προς τον ανώτερο εθνικό σκοπό των στρατοπέδων συγκέντρωσης και των πολέμων. Η εργαλειακή λογική κόστους/οφέλους, όπου η πληροφορημένη για τις κοινωνικές

αντιθέσεις πολιτική αντικαθίσταται από έναν ψευδοαντικειμενικό τεχνοκρατισμό, γίνεται το υπερεργαλείο της ακροδεξιάς πρότασης για το βάθεμα της διαχείρισης του ανθρώπινου όντος ως γυμνής ζωής. Η υποκριτική αδιαφορία του νεοφιλελευθερισμού για τις ανισότητες κοινωνικής εξουσίας, που αναπαράγονται από το κεφάλαιο και τις εμπορευματικές αγορές ως δήθεν το απόγειο της ελευθερίας, νομιμοποιεί εύκολα την εξύμνηση της κοινωνικής ιεραρχίας και κυριαρχίας, που απαντάται στον ολοκληρωτισμό.

Στο μακρο-κοινωνικό επίπεδο, η ακροδεξιά πρόταση είναι πρόταση εξουσίας. Αφήνοντας άθικτο το νεοφιλελεύθερο οικονομικό μοντέλο στο εσωτερικό, επενδύει σε έναν προστατευτισμό στις σχέσεις με τη διεθνή αγορά. Και κυρίως αναιρεί βασικές δημοκρατικές κατακτήσεις, τάση – κλειδί στη σύγχρονη φάση του καπιταλισμού και μεγάλο ζητούμενο για τη νεοφιλελεύθερη ολοκλήρωση των κοινωνιών. Έτσι, η ακροδεξιά απάντηση βαθαίνει κάποιες πλευρές της παγκοσμιοποίησης (οικονομικός ανταγωνισμός μεταξύ εθνικών οικονομιών, εντατικοποίηση εκμετάλλευσης της εργασίας και καταστροφής των φυσικών πόρων, μετάβαση προς μη δημοκρατικά καθεστώτα). Αποτελεί όμως σημαντικό κίνδυνο για κάποιες άλλες, αφού διαθέτει μία εγγενή ροπή προς την αυτοκαταστροφή. Σε μικρο-κοινωνικό επίπεδο, η ροπή αυτή οφείλεται στην επένδυση σε κατά βάση σκοτεινά στοιχεία της ανθρώπινης ουσίας, όπως ο φόβος για τον άλλο, ο ετεροκαθορισμός μέσα από το δίπολο φίλου/εχθρού, το μίσος και ο πόλεμος κατά του διαφορετικού, αντί για φωτεινά στοιχεία όπως το μοίρασμα, η αλληλεγγύη, η συνεργασία, η δημοκρατική αυτο-κυβέρνηση. Αν οι ανθρώπινες κοινωνίες στηρίζονται κατά το μέγιστο μέρος τους στη συνεργασία, εύλογα αντιλαμβάνεται κανείς το πόσο διαλυτικά λειτουργούν οι από τα πάνω επιβολές αντίρροπων τάσεων. Ωστόσο, κάθε ακροδεξιά παρέκκλιση του νεοφιλελευθερισμού δεν ρέπει προς τον πόλεμο μόνο στο εσωτερικό κάθε κοινωνίας, αλλά επεκτείνεται στον πόλεμο και μεταξύ κοινωνιών. Το γεγονός αυτό αναπόφευκτα διακινδυνεύει στο σύνολό της την εύρυθμη λειτουργία των αγορών. Η ακροδεξιά πρόταση αποτελεί λοιπόν επιλογή για το κυρίαρχο σύστημα εξουσίας, αλλά ένα είδος επιλογής – τελευταίου καταφυγίου για

τη διατήρηση της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Στην έφοδο προς το κράτος, η σημερινή ακροδεξιά δεν δομείται σε τόσο μεγάλο βαθμό όπως στον μεσοπόλεμο, δηλαδή με μαζικά τάγματα εφόδου στους δρόμους. Ο λόγος που συμβαίνει αυτό είναι ο ίδιος με τον λόγο που δε συμβαίνει το ίδιο με τη σύγχρονη δόμηση της αριστεράς, που συγκροτεί μεν κινήματα, αλλά όχι σαν τα μαζικά εργατικά κινήματα του παρελθόντος. Ο θρυμματισμός της σχέσης του ατόμου με οποιαδήποτε συλλογικότητα μέσω της εσωτερίκευσης της αγοραίας λογικής έχει –φαίνεται– έρθει για να μείνει. Το ζήτημα αυτό δεν μπορεί να ξεπεραστεί εύκολα από την αριστερά, που κινείται πάνω στη συγκρότηση εναλλακτικών κοινωνικών σχέσεων στη βάση της κοινωνίας. Αντίθετα, για την ακροδεξιά αρκεί η ανάθεση από το άτομο της τύχης του σε κάποιον ηγέτη και η νομιμοποίηση μίας τέτοιας ανάθεσης, ώστε να ξεπεραστεί το οργανωτικό πρόβλημα. Ο έτσι και αλλιώς ολοκληρωτικός πυρήνας του κράτους είναι άλλωστε πολύ πιο εξορθολογισμένος από τα τάγματα εφόδου, αφού καταληφθεί η εξουσία, όπως αντιλήφθηκε ο Χίτλερ ήδη από τη νύχτα των μεγάλων μαχαιριών. Έτσι, η ακροδεξιά, σε αντίθεση με τις προοδευτικές δυνάμεις της ανθρωπότητας, έχει συμβατή με το υπάρχον και έτσι άμεσα εφαρμόσιμη πρόταση εξουσίας, συνιστάμενη στην επίταση των ήδη υφιστάμενων τάσεων κοινωνικού κανιβαλισμού και ολοκληρωτισμού, που εγκυμονούνται στον νεοφιλελεύθερο καπιταλισμό.

Όταν καταστεί ηγεμονική και πριν ακόμη πάρει την κυβέρνηση, οποιαδήποτε πολιτική δύναμη αντανακλάται στις κεντρικές πολιτικές αποφάσεις. Έτσι, πριν ακόμη η ακροδεξιά έρθει στην εξουσία στον πυρήνα της ΕΕ, η ηγεμονία της ήδη αντανακλάται στην υφιστάμενη διακυβέρνηση μέσα από τη λήψη αποφάσεων ακροδεξιάς κατεύθυνσης. Οι αντιδραστικές πολιτικές στην κορυφή της ΕΕ αποτελούν το αποτέλεσμα της διαλεκτικής αυτής σχέσης της ακροδεξιάς με τον κυρίαρχο νεοφιλελευθερισμό. Η ακροδεξιά παρέκκλιση του νεοφιλελευθερισμού είναι συμβατή με μία συνέχεια της υφιστάμενης διαδικασίας παγκοσμιοποίησης. Προς το χειρότερο. Τον πόλεμο. Υπάρχει όμως και η προοδευτική απάντηση

στην υφιστάμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης, που στηρίζεται στην αλληλεγγύη, τη συνεργασία και τη δημοκρατία μέσα σε μια άλλου τύπου διεθνή κοινότητα. Σε αντίθεση με την ακροδεξιά, η προοδευτική απάντηση δεν είναι συμβατή με την υφιστάμενη διαδικασία παγκοσμιοποίησης. Έτσι, ακροδεξιές κυβερνήσεις ήδη βλέπουμε παντού χωρίς καμία ιδιαίτερη σύγκρουση με προϋφιστάμενες δομές εξουσίας, εθνικές ή διακρατικές. Αντίθετα, αριστερές κυβερνήσεις, αν υπάρξουν, γρήγορα απορροφώνται από τη δομική εξουσία των αγορών. Με δυο λόγια, η σημερινή διεθνής κατάσταση δεν αφήνει χώρο για την αλληλεγγύη και τη συνεργασία. Αφήνει όμως πολύ χώρο για τον πόλεμο. Από τη σκοπιά των ριζοσπαστικών κινημάτων και των κοινωνικών αγώνων, εδώ και είκοσι χρόνια παλεύουμε χτίζοντας έναν άλλον κόσμο, αυτόν της νιότης του κόσμου, μέσα και ενάντια στον δικό τους κόσμο, αυτόν της κυριαρχίας και της εκμετάλλευσης. Είναι όμως φανερό ότι οι σύγχρονες προκλήσεις μάς καλούν να περάσουμε σε ένα άλλο επίπεδο, αυτό της διεθνούς δικτύωσης των αγώνων μας.

Όπως και στις γενιές αγωνιστών του παρελθόντος, έτσι και σε εμάς αναλογεί ιστορικά να σηκώσουμε το γάντι των αγώνων ενάντια στον καπιταλισμό και στις σύγχρονες ολοκληρωτικές παρεκκλίσεις του, παίρνοντας τις τύχες της ανθρωπότητας στα χέρια μας.

Περιοδικό Βαβυλωνία #Τεύχος 18

Η αγγλική εκδοχή του κειμένου δημοσιεύεται στο roarmag.org

Δυστυχώς για την Αριστερά, ο

ΣΥ.PIZ.A. είναι Αριστερά

Πέτρος Τζιέρης

Η γενικότερη σύγχυση που επικράτησε σε όλους τους πολιτικούς χώρους μετά την 1η εκλογική νίκη του ΣΥ.PIZ.A. κορυφώθηκε σταδιακά μετά την περίοδο του δημοψηφίσματος και την υπογραφή του 3ου μνημονίου. Το σοκ των εξελίξεων ήταν τόσο ισχυρό για τα κόμματα της Αριστεράς και το αριστερό φάσμα των ψηφοφόρων του ΣΥ.PIZ.A., που στην προσπάθεια τους να διασωθούν πολιτικά και ηθικά από την πανωλεθρία, έχουν υποπέσει σε κάθε λογής νοητική αφαίρεση που μπορεί να σκαρφιστεί ο νους ενός αριστερού. Το επιστέγασμα αυτής της διαδικασίας συμπυκνώνεται στη φράση «ο ΣΥ.PIZ.A. δεν είναι Αριστερά». Είναι όμως έτσι τα πράγματα ή πρόκειται για μία αφελή άρνηση της πραγματικότητας προκειμένου να διασωθεί η ταυτότητα του αριστερού;

Η κορύφωση κάθε αριστερού πολιτικού σχεδίου είναι η κατάληψη της εξουσίας. Ο ΣΥ.PIZ.A. αναμφισβήτητα ήταν απόλυτα συνεπής ως προς αυτό. Προϋποθέσεις μεταξύ άλλων για να υπάρχει ο ΣΥ.PIZ.A. στην εξουσία σήμερα , ήταν και θα είναι η μετατόπιση του πολιτικού πράττειν και λέγειν προς τα «δεξιά» με στόχο τη δημιουργία συναίνεσης με ευρύτερα κοινωνικά κομμάτια, η συμμαχία με μερίδα του εγχώριου μεγάλου κεφαλαίου για την αντιμετώπιση της άλλης μερίδας του εγχώριου μεγάλου κεφαλαίου και η συμμαχία με ανεπτυγμένα καπιταλιστικά κράτη της δύσης για την προστασία από άλλα μεγάλα καπιταλιστικά κράτη της δύσης. Όλα τα αριστερά κόμματα που έχουν στόχο την κατάληψη της εξουσίας (όλα τον έχουν) δε θα μπορούσαν να παρακάμψουν αυτά τα βήματα και δε θα μπορούσαν διότι παρά τις διάφορες παραλλαγές το εξουσιαστικό παράδειγμα ιστορικά παραμένει ενιαίο είτε αριστερό είτε δεξιό. Ο δρόμος της διαχείρισης μέσω της κατάληψης της εξουσίας, που έχει επιλέξει ιστορικά ως μοτίβο η Αριστερά, δεν μπορεί παρά να είναι ένας δρόμος γεμάτος συμβιβασμούς, ιδεολογικές αντιφάσεις, απογοητεύσεις.

Μια πρώτη απάντηση σ’ αυτό το επιχείρημα θα ήταν ότι «ακόμα και στα πλαίσια της διαχείρισης η Αριστερά δεν θα υπέγραφε ποτέ ένα μνημόνιο και θα επέλεγε το δρόμο της ρήξης με την Ευρωπαϊκή Ενωση και το Ευρώ». Αρχικά, πολύ αμφιβάλλω ότι τα υποπροϊόντα του μαρξισμού που συγκροτούν την εξωκοινοβουλευτική Αριστερά σήμερα θα προέβαιναν σε μία διαφορετική επιλογή, αλλά αυτό είναι άλλη ιστορία. Μήπως όμως είναι κάτι ξένο για την Αριστερά η υπογραφή ταπεινωτικών συνθηκών ανά την ιστορία (βλ. Μπρεστ-Λιτόφσκ, Βάρκιζα, συμφωνία ΗΠΑ-Κούβας); Αν δεχόμασταν αυτό το επιχείρημα, ότι δηλαδή ο ΣΥ.PIZ.Α. δεν είναι Αριστερά επειδή υπέγραψε το μνημόνιο, αντιστοίχως θα έπρεπε να καταργήσουμε την ταυτότητα και από προσωπικότητες όπως ο Λένιν, ο Στάλιν και ούτω καθεξής. Για όσους επικαλεστούν την αναντιστοιχία της αναλογίας, ας σκεφτούν μόνο το ιστορικών διαστάσεων μέγεθος της αναταραχής και της ελπίδας για την Αριστερά και όχι μόνο που προκάλεσε διεθνώς, τόσο η νίκη του ΣΥ.PIZ.Α. στις εκλογές όσο και το δημοψήφισμα του Ιουλίου.

Το σημείο όμως που ο παραλογισμός περί του «ποιος είναι αριστερός» χτυπάει κόκκινο βρίσκεται στο σημείο που η έξοδος από τη ΕΕ και το ευρώ, προβάλλονται ως η δέουσα «αριστερή εναλλακτική». Από πότε αυτές οι θέσεις, που αποτελούν κορυφή της ατζέντας ακροδεξιών κομμάτων και συντηρητικών ομαδοποιήσεων στην Ευρώπη (βλέπε υποστηρικτές brexit), απέκτησαν το προνόμιο να χαρακτηρίζονται ως αριστερές, ειδικά στην Ελλάδα που το εθνικό νόμισμα αποτελούσε παλαιότερη θέση της δεξιάς; Αν η απάντηση εδώ είναι ότι «το τι αποτελεί αριστερή θέση και τι όχι» κρίνεται με βάση τις εκάστοτε συνθήκες, τότε η συζήτηση κλείνει εδώ πέρα, διότι και ο ΣΥ.PIZ.Α. με βάση τις συνθήκες είναι η επιτομή της Αριστεράς, αφού και ο ίδιος εξάλλου επικαλείται το ίδιο επιχείρημα. Αν η απάντηση πάλι είναι ότι «εμείς το συνδυάζουμε με κρατικοποιήσεις σε αντίθεση με τους δεξιούς», εδώ αντιπαρατάσσεται ότι οι κρατικοποιήσεις έχουν χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο κι από φιλελεύθερους με πιο πρόσφατο παράδειγμα τις κρατικοποιήσεις των χρεών μεγάλων ιδιωτικών εταιριών, ενώ

στο παρελθόν αποτέλεσαν τη βάση του κεϋνσιανισμού. Θεωρεί δηλαδή κανείς ότι ένας άνθρωπος που είναι υπέρ της εξόδου από την ΕΕ, με το εθνικό νόμισμα και υπέρ των κρατικοποιήσεων, είναι άνθρωπος με αριστερή συνείδηση; Εάν είναι, είναι όσο και κάποιος που στηρίζει την επιλογή του τρίτου μνημονίου και ανήκει στο ΣΥ.PIZ.A..

Η ιδεολογική-θρησκευτική τύφλωση του μέσου αριστερού, τον οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην αυτοαναίρεσή του, μέσω μιας αλλεπάλληλης διαδικασίας εξαίρεσης παραδειγμάτων αριστερής διαχείρισης από το κάδρο της απόλυτης αλήθειας, μένοντας στο τέλος μόνος χωρίς καμία αλήθεια αντιμέτωπος με το ιδεολογικό-υπαρξιακό κενό. Δείγμα αυτής της υπαρξιακής ξηρασίας, είναι οι απονενοημένες προεκλογικές συνεργασίες του Σεπτέμβρη, οι αποτυχημένες προσπάθειες εκλογικής και κινηματικής κεφαλαιοποίησης του ΟΧΙ του Ιουλίου, η κωμικοτραγική εικόνα του Λαφαζάνη σε συγκεντρώσεις 150 ανθρώπων στο Σύνταγμα, η εμμονή στην τετριμμένη ατζέντα της εξόδου από την ΕΕ ως πανάκεια που εδώ και πολλά χρόνια δεν έχει να πει τίποτα στην κοινωνία.

Αριστερά στην εξουσία λοιπόν, σήμερα σημαίνει ΣΥ.PIZ.A. με ό,τι αυτό συνεπάγεται, γιατί ως Αριστερά και ως εξουσία, δε θα μπορούσε να είναι κάτι άλλο. Η άρνηση αυτής της πραγματικότητας είναι αποτέλεσμα της μη αποδοχής της συνολικότερης ιστορικής αποτυχίας της Αριστεράς να αποτελέσει την εναλλακτική απέναντι στον καπιταλισμό. Η ενδεχόμενη αποδοχή της από έναν «συνεπή αριστερό», θα συνεπαγόταν την απάρνηση της ταυτότητάς του, κάτι που όσοι δεν το έκαναν μετά την αποτυχία του σοβιετικού μοντέλου, δεν πρόκειται να το κάνουν ούτε σήμερα. Αυτοί ωστόσο που το έκαναν, είναι τα δρώντα υποκείμενα των μόνων υπαρκτών αντικαπιταλιστικών και αντικρατικών μορφών κοινωνικής οργάνωσης που υπάρχουν στο σήμερα και αποτελούν την πραγματική ελπίδα για τις κοινωνίες. Αναφέρομαι στα παραδείγματα των Ζαπατίστας και των Κούρδων στη Ροζάβα, οι οποίοι αφού παράτησαν στη λήθη της ιστορίας τα σχέδια για κατάληψη της εξουσίας, δημιουργούν τις αυτόνομες

κοινότητες της απελευθέρωσης. Αντί λοιπόν να ψάχνουμε για νιοστή φορά στην ιστορία τους πραγματικούς αριστερούς-κομμουνιστές, ας κοιτάξουμε λίγο παραδίπλα και ας παραδειγματιστούμε από τα νέα δρώντα υποκείμενα, τους αυτόνομους και ελευθεριακούς.